

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI
KATEDRA MANAGEMENTU VEŘEJNÉHO SEKTORU

Tržní a veřejný sektor v rozvojových zemích

Autor bakalářské práce: Michaela Sloviaková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Martin Musil

Rok obhajoby: 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma

„Tržní a veřejný sektor v rozvojových zemích“

jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

Michaela Sloviaková

V Jindřichově Hradci dne 24.4.2010

Anotace

Cílem mé bakalářské práce je zjistit rozsah a velikost veřejného a tržního sektoru v nejméně rozvinutých zemích. Z počátku se zabývám zejména ujasněním základních pojmů, kterými jsou veřejný sektor, tržní sektor, rozvojové země a další. Rovněž se soustředím na několik ukazatelů, díky kterým lze zjistit rozsah veřejného a tržního sektoru. Aplikuji je na vybrané nejméně rozvinuté země, a také na Českou republiku. Sleduji pětileté období, a to od fiskálního roku 2003/2004 do 2007/2008. V poslední části podávám shrnutí o zjištěných informacích.

Annotation

In the aim of my Bachelor's thesis is discovering extent and size of the public and the private sector in The Least Developed Countries. At first, I am dealing with clarification of basic concepts especially, like the public sector, the private sector and The least developed countries etc. Then I am concentrate on several signposts, thanks to is possible to discover rake-off on the public sector and on the private sector. I apply the rake-off on The Least Developed Countries and then on The Czech republic. I pursue the five years period, from 2003/2004 to 2007/2008. At last past I give summary about achieved information.

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

Ing. Martinovi Musilovi

z Vysoké školy ekonomické v Praze,
Fakulty managementu v Jindřichově Hradci.

Obsah

Úvod	7
1 Ekonomické systémy	9
2 Veřejný sektor	11
2.1 Definice veřejného sektoru	11
2.2 Důvody existence veřejného sektoru	12
2.3 Struktura a rozsah veřejného sektoru	13
2.4 Funkce veřejného sektoru	17
3 Tržní sektor	18
4 Ukazatelé rozsahu tržního a veřejného sektoru	22
5 Kategorizace zemí světa dle stupně ekonomického rozvoje	23
5.1 Rozvojové země	24
5.2 Least developed countries – nejméně rozvinuté země	25
5.2.1 Etiopie	28
5.2.2 Nepál	30
6 Aplikace ukazatelů rozsahu veřejného a tržního sektoru na vybrané země	32
6.1 Podíl veřejných výdajů na HDP v období od fiskálního roku 2003/2004 do fiskálního roku 2007/2008	32
6.1.1 Etiopie	32
6.1.2 Nepál	33
6.1.3 Česká republika	34
6.1.4 Shrnutí	36
6.2 Podíl veřejných příjmů na HDP v období od fiskálního roku 2003/2004 do fiskálního roku 2007/2008	37
6.2.1 Etiopie	37
6.2.2 Nepál	41
6.2.3 Česká republika	42
6.2.4 Shrnutí	42

6.3	Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru.....	43
6.3.1	Nepál.....	43
6.3.2	Etiopie.....	46
6.3.3	Česká republika	47
6.3.4	Shrnutí	49
Závěr.....		51

ÚVOD

Země vysoce zadlužené, s velmi nízkou životní úrovní, které často trpí nedostatkem potravin a pitné vody, které jsou zdrojem nemocí, jako jsou AIDS nebo mor, to jsou země rozvojové, zejména nejméně rozvinuté země světa. S těmito fakty se můžeme setkat v médiích a tisku, ale málokdo to kdy vidí ve skutečnosti. Nikdo z nás, kdo takovou zemi nenavštíví a kdo tam nezkusí žít, nepozná, jak těžké to v životě místních lidí může být. Když odpustíme od nevzdělaných a negramotných obyvatel, kteří žijí na okraji měst, v pouštích a v ubohých chatrčích, žijí zde i lidé, kteří byli schopni dosáhnout určitý stupeň vzdělání. Jak je možné, že někteří dosáhnou úspěchů, a někteří ne? Měli možnost studovat ve veřejných školách? Nebo někteří dokonce i v soukromých? Nebo jsou snad zaměstnaní ve veřejném sektoru? To jsou otázky, které mě napadly při pohledu na téma *Tržní a veřejný sektor v rozvojových zemích*, popřípadě v nejméně rozvinutých zemích. Téma mě velmi zaujalo, a přemýšlela jsem nad tím, jak velký podíl veřejného sektoru v těchto zemích může existovat, jestli se zde najdou i nějaké podnikatelé a který sektor, zda veřejný, nebo soukromý má v takových zemích větší rozsah. Abych mohla alespoň nahlédnout do této problematiky, vybrala jsem si dvě země, Etiopii, Nepál a jednu vyspělou zemi, Českou republiku, aby byly patrné rozdíly mezi vyspělou zemí a zemí nejméně rozvinutou.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole, nazvané *Ekonomické systémy*, se snažím vymezit všechny ekonomické systémy, se kterými se ve světě lze nebo bylo možné se s nimi setkat. Především se zaměřím na skutečnost, jaký sektor se v těchto systémech vyskytuje, zda se jedná o sektor veřejný, soukromý nebo o oba dva současně. Druhá kapitola se nazývá *Veřejný sektor*. V ní se soustředím na definici veřejného sektoru, na důvody jeho existence, na jeho strukturu, na rozsah v jakém se může ve státě vyskytovat a jaké k tomu plní funkce. Ve třetí kapitole pojmenované *Tržní sektor* se budu snažit jej vhodně definovat a popsat systém jeho fungování. Čtvrtá kapitola navazuje na dvě předchozí, nazývá se *Ukazatelé rozsahu tržního a veřejného sektoru*. Představím v ní několik možných ukazatelů, které mi pomohou určit rozsah veřejného a tržního sektoru a které později budu aplikovat na mnou zvolených zemích, Etiopii, Nepál a Českou republiku. V páté kapitole, *Kategorizace zemí světa dle stupně rozvoje*, nejprve země rozdělím do několika kategorií, přesněji do čtyř světů, mezi než patří právě rozvojové země. Ty blíže určím a poté nadefinuji nejméně rozvinuté země. Vysvětlím jednotlivé ukazatele, podle kterých se do statusu „nejméně rozvinutá země“ stát řadí. Rovněž

více přiblížím Etiopii a Nepál. V poslední, šesté kapitole, *Aplikace ukazatelů rozsahu veřejného a tržního sektoru na vybrané země*, se snažím u všech třech zemí vyjádřit v procentech podíl veřejných výdajů na HDP a podíl veřejných příjmů na HDP. Musím dokázat, zda se mění sazba daně v dané zemi, abych mohla potvrdit, zdali se průběh podílu veřejných příjmů na HDP odvíjí od zvyšování či snižování daní, nebo od rozvoje a zvětšování soukromého sektoru. Rovněž se zaměřím na vyjádření podílu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru, s přihlédnutím k podnikatelům, protože jsou také součástí soukromého sektoru, nikoli jen k zaměstnancům. V závěru podám celkové shrnutí, k jakým poznatkům jsem se dopočítala.

1 EKONOMICKÉ SYSTÉMY

Na světě je několik set států, ve kterých se vyskytují ekonomické systémy, jako jsou tradiční, příkazový, tržní a smíšený. Podle Samuelsona a Nordhause lze ekonomický systém definovat jako systém, který: „*sestává ze sítě vztahů a organizací, které stanovují zákony a regulační mechanismy usměrňující ekonomické činnosti, vymezují vlastnická práva a vlastnictví výrobních faktorů, rozdělují rozhodovací pravomoci nad výrobou a spotřebou, určují stimuly motivující různé rozhodovatele a konec konců určují, co se bude vyrábět, jak se to bude vyrábět a pro koho se bude vyrábět*“.¹ S tradičním (zvykovým) systémem se dnes již můžeme setkat pouze u primitivních kmenů v Africe, Jižní Americe a Austrálii. Je historicky nejstarší a založen na tom, kdo měl majetek, měl i moc. O tom, co se bude produkovat, v jaké míře a pro koho, rozhodovali náčelník a rada starších. Dalo by se tedy říci, že v tomto systému plně převládá veřejný sektor.

Příkazová neboli centrálně plánovaná ekonomika funguje na základě velké hierarchie v moci, kde na samém vrcholu hierarchie vznikají pěti a víceleté plány pro celou ekonomiku (co, jak, kde se bude vyrábět). Hlavním představitelem je Rusko, a také jím bylo ČSSR, kde vzniklo tzv. SPK, tudíž státní plánovací orgány, které vydávaly zmiňované dlouholeté plány. V této ekonomice převládá vládní vlastnictví výrobních zdrojů, plánování, přerozdělování důchodů, mírový a demokratický vývoj. Systém je velmi neefektivní, protože moc vykonává úzká skupina lidí, která rozhoduje za celý stát. Další nevýhodou je, že podniky mají přesně určeno, kolik čeho musejí vyrobit, a když nevystačí se svými finančními prostředky, mohou požádat o nenávratnou státní dotaci, čímž stát dostávájí do velkých dluhů. Z tohoto hlediska můžeme opět tvrdit, že v tomto systému plně převládá veřejný sektor. Dalšími představiteli jsou socialistické země jako KLDŘ, Kuba, Vietnam, Albánie a další.²

¹ SAMUELSON, A. PAUL – NORDHAUS, D. WILLIAM. Prameny změn: Alternativní ekonomické systémy. In *Ekonomie*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1995. Kapitola 35, s. 833-834.

² *Přednášky ing. Vladimíra Ilievová (c)*. Poslední revize 25. 7. 2008 [cit. 2010-3-20]. Dostupné z: <http://vladimira.iliev-cz.com/wb/html/zipfiles/1k.htm>.

Tržní systém se objevoval v kapitalistických zemích. Lze ho popsat jako místo, kde se střetává poptávka s nabídkou. Nabídkou jsou firmy, které chtějí dosáhnout zisku, a na druhé straně stojí domácnosti, které se svými důchody určují poptávku po komoditách, které firmy vyrábějí. A co je důležité, stát do tohoto procesu nezasahuje. V tomto systému plně převládá tržní sektor. V dnešní době čistý tržní systém neexistuje, ovšem nikdy neexistoval, pouze Anglie 19. století se mu těsně přiblížila. Dnes se vyskytuje spíše systém smíšený. Existuje v nekomunistických zemích a figuruje v nich jak veřejný, tak tržní sektor. Proto mne z hlediska této práce zajímá nejvíce. Stát zasahuje do produkce různými opatřeními, jako jsou cla, kvóty, daně a dalšími, a zabývá se především obranou státu a sociální politikou. Veřejný a tržní sektor v tomto systému fungují vedle sebe, doplňují se a spolupracují. Například v odvětví stavebnictví a spotřebního průmyslu téměř stoprocentně převládá sektor soukromý, a naopak v odvětví veřejné správy, armády, justice a do značné míry i policie existuje stoprocentní nadvláda sektoru veřejného. Spolupracují v odvětvích školství, zdravotnictví, kultury, dopravy a jinde.³

Co se týče národního hospodářství, které má smíšený systém, lze ho rozdělit dle různých kritérií, např. dle odvětví, sektoru, vlastnictví a financování provozu a rozvoje. Důležité je kritérium vlastnictví, kdy je hospodářství rozděleno právě na soukromý a veřejný sektor, který lze následně blíže určit.⁴

³ *Přednášky ing. Vladimíra Ilievová (c).* Poslední revize 25. 7. 2008 [cit. 2010-3-20]. Dostupné z: <http://vladimira.iliev-cz.com/wb/html/zipfiles/1k.htm>.

⁴ STRECKOVÁ, Y. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. 1. vyd. Praha: Computer Press®, 1998. ISBN 80-7226-112-6. Kapitola 2, K vymezení veřejného sektoru, s. 4–7.

2 VEŘEJNÝ SEKTOR

2.1 Definice veřejného sektoru

Veřejný sektor je součástí národního hospodářství, které můžeme členit dle různých kritérií. Pro mou práci je důležité kritérium vlastnictví, podle kterého se národní hospodářství člení na soukromý sektor, municipální (skupina občanů, kteří rozhodují o nakládání s vlastnictvím prostřednictvím veřejné volby a podílejí se na veřejné kontrole) a na státní (veřejný) sektor (o nakládání s vlastnictvím rozhodují volení zástupci, poslanci a senátoři parlamentu, a při uplatnění principů veřejné volby a veřejné kontroly také vláda).⁵ Veřejný sektor je proto představován státem, a to prostřednictvím institucí státní správy a samosprávy.

Lze vytyčit 6 základních charakteristik, které mohou podat lepší náhled na to, co je to veřejný sektor. Jsou to:⁶

VEŘEJNÝ SEKTOR JE NETRŽNÍ SEKTOR – nefiguruje zde tržní cena jako u soukromého sektoru, nýbrž hlasy voličů – občanů.

MÁ NEZISKOVÝ CHARAKTER – subjekty, které působí ve veřejném sektoru, nepracují za účelem dosažení co nejvyššího zisku, ale za účelem dosažení co nejvyššího užitku, který uspokojuje potřeby občanů.

JE FINANCOVÁN Z VEŘEJNÝCH FINANCÍ – veřejný sektor je financován ze státního rozpočtu, ale také z rozpočtů samospráv a municipalit.

JE ŘÍZEN A SPRÁVOVÁN VEŘ. SPRÁVOU – součástí je i státní správa a samospráva.

VE VEŘEJNÉM SEKTORU SE ROZHODUJE VEŘEJNOU VOLBOU – jedná se o kolektivní rozhodování, a to buď většiny, nebo pověřenými subjekty.

PODLÉHÁ VEŘEJNÉ KONTROLE – občané mají možnost, ale i povinnost přímo nebo prostřednictvím svých zástupců kontrolovat veřejnou volbu a důsledky jejího rozhodování.

⁵ REKTOŘÍK, J. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-86929-29-3. Kapitola 1, Obecná část, s. 17.

⁶ TETŘEVOVÁ, L. *Veřejný a podnikatelský sektor*. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-90-0. Kapitola 1, Veřejný sektor a veřejná moc, s. 11–12.

2.2 Důvody existence veřejného sektoru

Veřejný sektor vznikl z důvodu existence problémů na trhu, v tržním mechanismu a v tržním sektoru. Tyto problémy vznikají v oblasti stability (nezaměstnanost, vysoká míra inflace ...), efektivnosti (vznik monopolů, kartelových dohod, externalit ...) a v oblasti spravedlnosti a hodnot (vznik chudoby, prostituce ...).

Podle Rektoříka lze tržní selhání popsat následovně:⁷

1. existence veřejných statků – problém nerivalit spotřeby a nevyléčitelnosti ze spotřeby,
2. nedokonalá konkurence – existují překážky volného vstupu do odvětví – monopoly a oligopoly brzdí soupeření, nebo vyhánějí firmy z podnikání v odvětví – vláda může aplikovat protimonopolní politiku nebo regulaci, či dokonce rozdělit velké firmy,
3. nedokonalá informovanost,
4. externality – pozitivní a negativní dopady spotřeby či výroby na třetí subjekty,
5. diskriminace na trhu práce – jsou-li některé skupiny na trhu práce diskriminovány či vyloučeny z dobře placených prací, vláda se může rozhodnout zakročit, postavit diskriminační akce mimo zákon a strhnout zdi mezi nekonkurujícími si skupinami,
6. sociální preference mohou vyžadovat zásahy do rozdělení důchodů a bohatství, které vyplývá z tržního mechanismu a z přechodu vlastnických práv dědictvím,
7. tržní systém, zvláště ve vyspělých ekonomikách, neznamená vždy automaticky vysokou zaměstnanost, cenovou stabilitu, společensky žádoucí míru ekonomického růstu.

Další možné stručnější členění podle Rektoříka je:⁸

1. mikroekonomické příčiny tržního selhávání, tedy v podstatě existence nedokonalé konkurence – monopoly, přirozené monopoly, externality, veřejné statky,

⁷ REKTOŘÍK, J. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-86929-29-3. Kapitola 1, Obecná část, s. 13.

⁸ REKTOŘÍK, J. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-86929-29-3. Kapitola 1, Obecná část, s. 13.

2. makroekonomické příčiny – nerovnováha (oscilace) makroekonomických veličin tvořících vrcholy „magických n-úhelníků“ – zaměstnanosti, inflace, ekonomického růstu, vyrovnanosti platební bilance atd.,
3. mimoekonomické příčiny, související především se „spravedlností“, což je velmi obtížně definovatelná hodnota.

Ve všech těchto zmiňovaných případech je nutný zásah státu, tudíž působení veřejného sektoru.

2.3 Struktura a rozsah veřejného sektoru

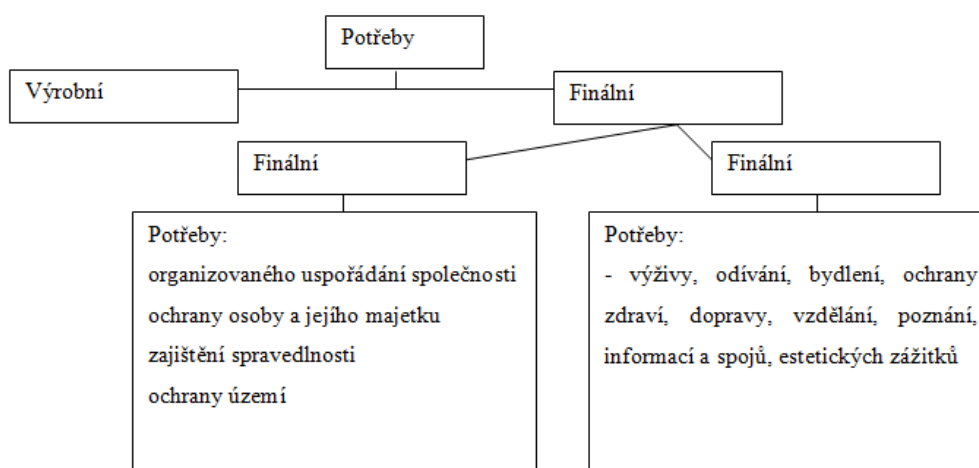
Je možné jej strukturovat dle kritéria charakteru statků (veřejné, smíšené, privátní), dle kritéria podílu vlastnictví majetku (soukromé, obecní, státní), dle kritéria finančních toků (k institucím, k obyvatelstvu), dle kritéria zakladatele (obec, stát, ze zákona), dle kritéria funkcí (ekonomická, sociální, politická, etická) a dle kritéria potřeb, které je nejvíce vhodné z hlediska toho, že veřejný sektor uspokojuje lidské potřeby, užité hodnoty a produkuje užitek. Proto lze veřejný sektor rozdělit do 6 odvětví, která lze snadněji kontrolovat a korigovat jejich chod. Jsou to odvětví:⁹

1. společenských potřeb
 - a. veřejná správa (uspokojuje potřebu organizovaného uspořádání společnosti)
 - b. policie (uspokojuje potřebu ochrany občana a jeho majetku)
 - c. justice (uspokojuje potřebu občana dovolat se spravedlnosti)
 - d. armáda (uspokojuje potřebu ochrany území, na kterém občan žije)
2. rozvoje člověka
 - a. školství (uspokojuje potřebu vzdělávání)
 - b. kultura (uspokojuje potřebu estetických prožitků)
 - c. zdravotnictví (uspokojuje potřebu uchování a kultivace zdraví)
 - d. tělesná kultura (uspokojuje potřebu uchování a kultivace zdraví)
 - e. sociální služby (uspokojuje potřebu uchování a kultivace lidského potenciálu v podmínkách, za kterých jedinec existenčně potřebuje pomoc druhých)

⁹ REKTOŘÍK, J. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2007. ISBN978-80-86929-29-3. Kapitola 1, Obecná část, s. 19–20.

3. poznání a informací
 - a. věda a výzkum (uspokojuje potřebu poznání, a to vědeckým poznáváním jako specifickou formou poznání)
 - b. informace (uspokojování potřeb poznání pomocí informačních systémů a archivnictví)
 - c. masmédia (uspokojování poznání šířením informací hromadným způsobem)
4. technické infrastruktury
 - a. doprava (uspokojování potřeby přepravy osob a materiálů)
 - b. energetika (uspokojování potřeby využití energií)
 - c. spoje (uspokojování potřeby přenosu informací pomocí všech spojových technologií včetně služeb s tím souvisejících)
 - d. vodní hospodářství (uspokojování potřeb plynoucích z dodávky vody, odkanalizování a čištění)
 - e. odpadové hospodářství (uspokojování potřeby sběru a likvidace odpadů s cílem kultivace životního prostředí)
5. privátních statků podporovaných z veřejných rozpočtů
 - a. bydlení (uspokojování potřeby občana bydlet)
 - b. zemědělství, lesnictví, rybolov (uspokojování potřeb spojených s výživou)
6. existenční jistoty
 - a. zaměstnanost (uspokojování existenční jistoty cestou uspokojení potřeby práce)
 - b. soc. zabezpečení (uspokojování existenční jistoty jinou cestou než cestou práce)
 - c. životní prostředí (uspokojování existence člověka na Zemi)

Obrázek 1 – Globální struktura potřeb a jejich uspořádání

Zdroj: REKTOŘÍK, J. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-86929-29-3. Kapitola 1, Obecná část, s. 19.

Celý rozsah a strukturu veřejného sektoru ovlivňuje několik faktorů, podle Streckové a Malého jsou to ekonomické a mimoekonomické. Mimoekonomické lze rozdělit na geopolitické, historické, kulturně náboženské a politické faktory.¹⁰

Geopolitické faktory ovlivňují veřejný sektor hlavně z hlediska odvětví společenských potřeb a existenčních jistot. To znamená, že například záleží na poloze země, jestli se nachází v tvrdých přírodních podmínkách nebo má takové sousedící země, díky nimž si připadá ohrožená. Čím více se bude vyskytovat faktorů ohrožujících existenční jistoty a společenské potřeby, tím více bude země klást důraz na veřejný sektor.

Historické faktory ovlivňují veřejný sektor hlavně z hlediska odvětví existenčních jistot a rozvoje člověka. Záleží na vzniku státu a jeho historickém vývoji. V zemích, kde bylo otrokářství a dlouhodobá řemeslná výroba se přiklání k veřejnému sektoru.

Dalším faktorem může být například druh náboženství. Strecková a Malý uvádějí křesťanství, které rozděluje na katolické a protestantské. Katolické podporuje veřejný sektor zejména

¹⁰ STRECKOVÁ, Y. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. 1. vyd. Praha: Computer Press®, 1988. ISBN 80-7226-112-6. Kapitola 4, Struktura veřejného sektoru, s. 58–62.

v oblasti charity, a to sociální podporu a sociální službu. Kdežto protestantské křesťanství podporuje vytváření dostatku pracovních míst a kultivaci lidského potenciálu, protože uznává, že sociální rozdíly jsou vlivem nedostatku pracovních míst, že chudoba se může řešit usilovnou prací každého člověka.

Také politické uspořádání společnosti hraje velmi významnou roli, co se týče rozsahu a struktury veřejného sektoru. Například v totalitních režimech se přiklání k využívání veřejného sektoru ve velmi velké míře, zejména v blocích společenských potřeb a odvětví rozvoje člověka. Hlavním důvodem je, že v takovémto režimu se jedná o centralizaci moci, tudíž o manipulaci s lidmi. K tomuto veřejný sektor velmi přispívá. Naopak v demokratických státech se snaží působení veřejného sektoru minimalizovat a přiklání se k tržnímu. Demokratické uspořádání lze rozdělit na pravicové a levicové, přičemž pravicové uznává tržní sektor a směřuje se s nutností působení bloku společenských potřeb, ale zároveň se jej snaží minimalizovat. Levicové uspořádání zdůrazňuje veřejný sektor a vyzdvihuje různé jeho bloky. Jak Strecková a Malý uvádějí, je dosti paradoxní, že se demokratické upořádání přiklání k tržnímu sektoru v tak velké míře. Protože čím více bude prostor pro ziskový sektor otevřený, tím více bude selhávat, a bude proto nutné přistoupit k působení veřejného sektoru.

Faktory ekonomické se odvíjejí od rozvoje dané země. To znamená, že například v zaostalých zemích je hrubý domácí produkt na hlavu tak nízký, že téměř není co přerozdělovat. I přesto se ty nejnižší příjmy přerozdělují, a to zejména do armády, policie a veřejné správy.

Země v industriálním stádiu mají již rozvinutý trh a dostatečný kapitál. Proto vzniká pokles podílu veřejných výdajů na hrubý domácí produkt. Existují zde velké sociální rozdíly, a protože se obávají o narušení sociálního smíru, země musejí zvyšovat podíl do bloku existenčních jistot. Takže zde má veřejný sektor stále svůj malý podíl.

V postindustriálních zemích se vyskytuje přerozdělování zejména do systému sociálního zabezpečení, do odvětví rozvoje člověka, zvláště školství, zdravotnictví, a také do bydlení. Přerozdělují vlastní bohatství. V tomto případě však mohou narazit na bariéru výkonnosti. To znamená, že přerozdělování je takové míry, že lidé nejsou motivováni k vyšší výkonnosti. Ztrácí motivaci ke kultivaci svého potenciálu. V praxi to vypadá tak, že proč by občan měl pracovat, když je o něj systémem sociálního zabezpečení stejně postaráno. V tomto případě se

začíná přerozdělovat do bloků veřejného sektoru, který podporuje kultivaci lidského potenciálu, jako jsou distribuce informací, základní výzkum, životní prostředí a další.

2.4 Funkce veřejného sektoru

Aby veřejný sektor fungoval efektivně, aby zabráňoval a předcházel tržnímu selhání, musí plnit určitou soustavu funkcí. Funkci ekonomickou, jejímž prostřednictvím se stará o produkci takových statků, které ziskový sektor nebyl schopen zajistit. Poté zajišťuje například rekvalifikace, které přispívají k vytvoření lepších pracovních příležitostí jak v tržním, tak ve veřejném sektoru. Funkcí ekonomickou také zajišťuje růst spotřeby příjmově nejnižším skupinám pomocí dotací a redistribuce. Funkci sociální, díky které vytváří podmínky pro kvalitu života, pro uchování a kvalitu lidského potenciálu, pro uspokojení finálních individuálních potřeb. Funkci politickou, která přispívá k vytvoření sociálního smíru ve společnosti, přispívá k podpoře demokratického uspořádání společnosti a k řešení globálních problémů světa. Funkci etickou, jejímž prostřednictvím přispívá k podpoře pozitivních charakteristik hodnotově orientačního a sociálně participačního potenciálu každého člena společnosti.¹¹

¹¹ STRECKOVÁ, Y. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. 1. vyd. Praha: Computer Press[®] 1988. ISBN 80-7226-112-6. Kapitola 2, Příčiny existence veřejného sektoru, s. 29–30.

3 TRŽNÍ SEKTOR

Hovořím o smíšené ekonomice, proto jsem v předchozí kapitole vysvětlila veřejný sektor, nyní se zaměřím na sektor tržní. Přes jeho různé definice se zaměřím na fungování tržního mechanismu, jak jej popisuje Samuelson a Nordhaus v knize Ekonomie.

Tržní mechanismus je tvořen různými trhy, například trhy půdy, práce, kapitálu a dalších. V rámci těchto trhů se sektor snaží vytvořit a udržet tržní rovnováhu mezi nabídkou a poptávkou. Pod pojmem trh je možné si představit místo, kde se střetávají kupující a prodávající, tak tomu bylo zejména ve středověku. Dnes se již kupující s prodávajícím nesetkávají na předem určeném místě, ale trh funguje prostřednictvím různých technologií (např. finanční transakce). Vzájemnou interakcí mezi kupujícími a prodávajícími se určuje množství konkrétního zboží a jeho cena. *„V tržním systému má všechno svou cenu – každé zboží a každá služba. Dokonce i různé druhy lidské práce mají ceny, totiž mzdové sazby. Za to, co prodáváme, dostáváme důchod a tento důchod používáme k nákupu toho, co potřebujeme“*.¹²

Cena je velmi důležitým nástrojem, který ovlivňuje chování mezi prodávajícími a kupujícími. A to například tak, že když se zvýší poptávka po určité komoditě, prodávající to zaznamenají a navýší cenu, aby se omezené množství komodity rozdělilo mezi kupující. Vyšší cena také ovlivní výrobce, kteří začnou více vyrábět. Opak k tomuto chování vznikne tehdy, když je některé komodity nadbytek. Cena komodity klesá, tím pádem roste počet kupujících, a výrobci se snaží méně vyrábět, aby vznikla rovnováha mezi poptávkou a nabídkou. Takto funguje i trh práce. Pokud je větší zájem o prodavačky než o švadleny, budou lepší pracovní příležitosti právě v obchodní oblasti, kde potřebují prodavačky. Cena neboli mzda prodavaček bude mít tendenci růst a mzda švadlenám bude naopak klesat. Tím pádem se budou zaměstnanci přesouvat za lepší mzdou.¹³

¹² SAMUELSON, A. PAUL – NORDHAUS, D. WILLIAM. Prameny změn: Alternativní ekonomické systémy. In *Ekonomie*. 2 vyd. Praha: Svoboda, 1995. Kapitola 3, s. 39.

¹³ SAMUELSON, A. PAUL – NORDHAUS, D. WILLIAM. Prameny změn: Alternativní ekonomické systémy. In *Ekonomie*. 2 vyd. Praha: Svoboda, 1995. Kapitola 3, s. 39–40.

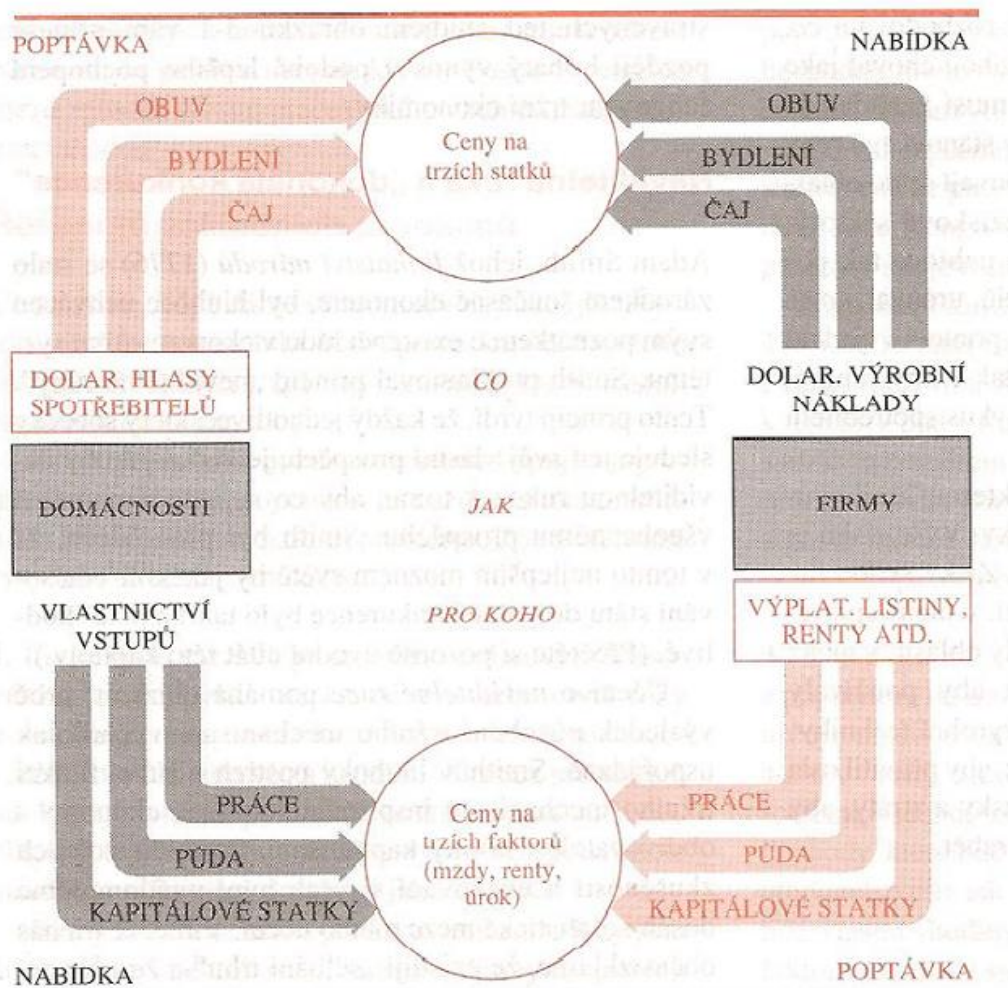
Tetřevová popisuje podnikatelský sektor jako systém podniků (a. s., s. r. o., ale také fyzické osoby atd.). V těchto podnicích je realizována výroba, nebo se poskytují služby. Hlavním cílem podniku bývá zejména dosažení a optimalizace zisku. Dalšími cíly mohou být například maximalizace rentability celkového vloženého kapitálu, dlouhodobá stabilita firmy, růst např. majetku, uspokojení všech subjektů, kteří jsou v interakci s podnikem, nebo maximalizace vlastního bohatství.

V národním hospodářství mohou podnikové aktivity ovlivnit různé subjekty uvnitř i mimo podnik. Uvnitř se to týká zaměstnanců a vlastníků, mimo podnik investorů, věřitelských bank, dodavatelů, konkurence, vlády a jejích orgánů, veřejnosti apod.¹⁴

At' se to týká společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti či živnostníků, vždy ta daná organizace řeší 3 základní otázky: Co se bude vyrábět (případně produkovat, nabízet)? Jak se to bude vyrábět (produkovat, nabízet)? Pro koho se bude vyrábět (produkovat, nabízet)?

¹⁴ TETŘEVOVÁ, L. *Veřejný a podnikatelský sektor*. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-90-0. Kapitola 3, Podnikatelský sektor ve struktuře národního hospodářství, s. 45–52.

Obrázek 2 – Tržní systém se při řešení trojice ekonomických problémů spoléhá na nabídku a poptávku

Zdroj: SAMUELSON, A. PAUL – NORDHAUS, D. WILLIAM. Prameny změn: Alternativní ekonomické systémy. In *Ekonomie*. 2 vyd. Praha: Svoboda, 1995. Kapitola 3, s. 42.

„Vidíme zde koloběh v tržní ekonomice. Všimněte si, že na trzích statků, znázorněných nahoře, vstupují dolarové hlasy domácností do interakcí s nabídkou firem, a pomáhají tak určit, co se vyrábí. Na trzích faktorů, znázorněných v dolní části obrázku, se poptávka firem po vstupech neboli výrobních faktorech setkává s nabídkou práce a dalších vstupů, a pomáhá tak stanovit mzdu, rentu a úrokové platby. Soutěžení firem o co nejlevnější nákup vstupů faktorů a prodej statků určuje, jak mají být statky vyráběny. (Ale všechny části diagramu vstupují do vzájemných interakcí. Řešení otázky co závisí i na dolní části obrázku, stejně jako řešení otázky

*pro koho závisí na horní části – mzdy tesařů závisejí na poptávce po bydlení, poptávka po jachtách závisí na těžebních poplatcích ropných polí).*¹⁵

Zdá se, že fungování tržního sektoru je velmi jednoduché. Není to tak, vzniká zde nedokonalost právě v cenovém systému a ta brání efektivní alokaci zdrojů. Vzniká tržní selhání (viz podkapitola 2.2 Důvody existence veřejného sektoru). Proto je nutná spolupráce tržního sektoru se sektorem veřejným. Podle Tetřevové je tržní sektor především ovlivňován veřejným sektorem v důsledku činnosti alokační (výdaje na vzdělání, které ovlivňuje kvalitu pracovní síly, výdaje na vědu a výzkum, jež ovlivňují úroveň aplikovaných technologií a techniky apod.), redistribuční (systém daní a dotací, např. dotace na podporu podnikání malých a středních podniků), stabilizační (vliv měnové politiky centrální banky např. stanovení úrokových sazeb), legislativní (vydávání právních norem).

Naopak tržní sektor ovlivňuje veřejný sektor například tvorbou pracovních míst, tím pádem také nezaměstnanost nebo výši daňových výnosů, jako jsou daně z příjmu, daň z nemovitostí, daně z přidané hodnoty, nebo také výši odvodu na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení. Mimo to ovlivňuje výši příjmů obyvatel, kteří jsou zaměstnáni v tržním sektoru, jejich koupěschopnou poptávku.¹⁶

V národním hospodářství také existuje soukromý neziskový sektor. Spadají sem občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, církve a náboženské společnosti, také politické strany a politická hnutí, veřejné vysoké školy a profesní komory.¹⁷ Jsou to takové instituce, které nejsou státní, nevznikly za účelem dosahovat zisku, jsou samosprávné a vznikají dobrovolně.

¹⁵ SAMUELSON, A. PAUL – NORDHAUS, D. WILLIAM. Prameny změn: Alternativní ekonomické systémy. In *Ekonomie*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1995. Kapitola 3, s. 42.

¹⁶ TETŘEVOVÁ, L. *Veřejný a podnikatelský sektor*. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-90-0. Kapitola 3, Podnikatelský sektor ve struktuře národního hospodářství, s. 45–52.

¹⁷ REKTOŘÍK, J. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-86929-29-3. Kapitola 1, Obecná část, s. 23.

4 UKAZATELÉ ROZSAHU TRŽNÍHO A VEŘEJNÉHO SEKTORU

Hodlám sledovat ROZSAH tržního a veřejného sektoru. Proto se ve veřejném sektoru zaměřím na finanční ukazatele, které mohu srovnávat. Jsou jimi:¹⁸

1. **Podíl veřejných výdajů na hrubém domácím produktu (vyjadřuje se v %).** Tento ukazatel zaznamenává, kolik procent se odvádí v daních z hrubého domácího produktu k přerozdělování.
2. **Pružnost veřejných výdajů.** Tento ukazatel poměřuje procento změn ve veřejných výdajích ku procentu změn v hrubém domácím produktu.

Použít lze nejen ukazatele finanční, ale také věcné, těmi jsou například:

1. **Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném sektoru,** z hlediska celkového počtu obyvatel a z hlediska počtu pracovníků v celém národním hospodářství.
2. **Podíl příjmů zaměstnanců na veřejném sektoru k celkovým příjmům** ze závislé pracovní činnosti v národním hospodářství.

Co se týče tržního sektoru, lze sledovat například:

1. **Podíl počtu zaměstnanců v soukromém sektoru** z hlediska celkového počtu obyvatel a z hlediska počtu pracovníků v celém národním hospodářství.
2. **Podíl daňových příjmů na celkových příjmech státního rozpočtu.**

Existuje mnohem více ukazatelů, které je možné sledovat. Z hlediska toho, že má práce se týká rozvojových zemí, nejsou zdroje natolik obsáhlé, tudíž se budu snažit vypracovat co nejlépe ty, ke kterým mám k dispozici dostatek informací.

¹⁸ STRECKOVÁ, Y. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. 1. vyd. Praha: Computer Press[®] 1988. ISBN 80-7226-112-6. Kapitola 1, Veřejná ekonomie a veřejný sektor, s. 11–12.

5 KATEGORIZACE ZEMÍ SVĚTA DLE STUPNĚ EKONOMICKÉHO ROZVOJE

Často se můžeme setkat s rozdělením zemí do základních třech světů, které se prosadilo v 2. polovině 20. století. První dva světy jsou vyspělé státy s tržním hospodářstvím, třetím světem jsou rozvojové země.

Podle Karase a Hanáka toto rozdělení již dávno neplatí, mnohem častěji se využívá rozdělení na „bohatý Sever“ a „chudý Jih“, protože většina vyspělých zemí se nachází na severní polokouli, ale i tak samozřejmě existuje mnoho výjimek. Vytvořily nikoli 3 světy, nýbrž 5 světů, do kterých se země řadí dle stupně rozvoje, jenž je určen faktory sociálními (demografie, hlad), přírodními (přírodní zdroje, poloha země), ekonomickými (chudoba, zadlužení) a politickými (nestabilita, konflikty).

Prvním světem jsou vyspělé, bohaté země jako USA, Kanada, většina Evropy, Japonsko, Izrael, Jižní Afrika, Austrálie a Nový Zéland. Mají vysoké HDP na obyvatele, velmi nízký podíl zemědělského obyvatelstva, rozvinutý zpracovatelský průmysl, kvalitní infrastrukturu, kvalifikovanou pracovní sílu, nízkou či nulovou negramotnost, vysokou střední délku života. **Ve druhém světě** jsou země tzv. postsocialistické. Po 2. světové válce se svět rozděloval na východní a západní blok, kde existoval velký počet zemí, které nešly zařadit ani do jednoho bloku, a proto se jim začalo říkat 3. svět. A zároveň se pojmenoval i zbytek světa na 1. a 2., byl to bývalý blok západní a východní. Do 2. světa patří země Rusko, Ukrajina, Rumunsko, Bulharsko, Srbsko a další. **Do třetího světa** patří ropné státy Perského zálivu, nově industrializované asijské a latinskoamerické státy (Malajsie, Indonésie, Thajsko, Chile, Argentina, Mexiko, Brazílie a další). Jsou to země, které mají středně vysoké HDP na obyvatele, v některých případech dokonce vysoké HDP. Na druhou stranu mají většinou zaostalou strukturu hospodářství, např. právě ropné státy Perského zálivu, které mají vysoké HDP jen díky vysokým přínosům z ropy. Od 3. světa se odtrhlo několik zemí, které tvoří **Čtvrtý svět**. Je to nejpočetnější skupina, jež je tvořena rozvojovými zeměmi, ve kterých je převaha agrárního sektoru. Sociální rozdíly jsou velmi vysoké a velké procento obyvatel žije pod hranicí chudoby. Někdy se uvádí i svět pátý. Ten je složen z těch nejchudších zemí, kde

obyvatelstvo neustále trpí nedostatkem potravin, vysokou negramotností a kde jsou také extrémně obrovské přírůstky obyvatel, což danému vývoji rovněž moc nepřispívá.¹⁹

5.1 Rozvojové země

Podle světové obchodní organizace WTO jsou rozvojovými zeměmi ty, které přijmou status „rozvojové země“. To znamená, že nelze přesně určit, které země to jsou a proč. Vůči tomuto tvrzení existuje mnoho kritik.²⁰

Na druhou stranu například Světová banka označuje za rozvojové země všechny ty, které mají nízký a střední příjem. K zařazení využívá tzv. metodu Atlas, která vyjadřuje HND na obyvatele, a přepočítává jej dle váženého průměru kurzu národní měny k americkému dolaru za několik období.²¹

„Rozvojová země je taková země, v níž je reálný důchod na obyvatele ve srovnání se Spojenými státy, Japonskem a západní Evropou nízký“. Toto je definice podle Nordhause a Samuelsona. Rozvojové země se vyznačují nízkou úrovní gramotnosti, nedostatečnou výživou, nevhodnými podmínkami k bydlení a špatným zdravotním stavem obyvatel. Důchod, který připadá na jednu osobu je velmi nízký. Tvoří zhruba jednu čtyřicetinu hodnoty důchodu nejbohatších zemí. Obyvatelé rozvojových zemí často pracují ve venkovských hospodářstvích, naopak od rozvinuté země, kde zaměstnanost na venkově tvoří velmi malé procento. Mezi rozvojovými zeměmi můžeme zaznamenat rozdíly. Některé země jsou na pokraji hladovění a některým se podařilo úspěšně svou ekonomiku rozvíjet. Postupně od nejméně rozvinutých

¹⁹ KARAS, P., HANÁK, L. *Maturitní otázky zeměpis*. 1. vyd. Praha: Fragment, s. r. o., 2008. ISBN 978-80-253-0595-9. Kapitola 13, Politická geografie, s. 87–89.

²⁰ WTO | Development – Who are the developing countries in the WTO? [online]. Poslední revize 22.11.2005 [cit. 2010-2-4]. <http://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/d1who_e.htm>.

²¹ Data – Country Classification [online]. Poslední revize 5. 4. 2010 [cit 2010-4-2]. <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/DATASTATISTICS/0,,contentMDK:20420458~menuPK:64133156~pagePK:64133150~piPK:64133175~theSitePK:239419,00.html>>.

zemí se stávají rozvojovými zeměmi, ty nejúspěšnější jsou tzv. „nově industrializované země“, jako Tchaj-wan a Singapur, které se mohou v budoucnu stát vyspělými zeměmi.²²

5.2 Least developed countries – nejméně rozvinuté země

Podle Ekonomické a sociální rady Spojených národů, The United Nations Economic and Social Council, patří do LDC celkem 49 zemí, 33 z Afriky, 15 z Asie a 1 z Latinské Ameriky. The UN's Committee for Development Policy – CDP, která působí v rámci Ekonomické a sociální rady OSN (ECOSOC), se schází jednou za rok v sídle OSN v New Yorku, aby členové CDP zhodnotili současný vývoj, zaktualizovali hodnotící kritéria a jednou za 3 roky přehodnotili seznam LDC. Poslední zasedání proběhlo 9.–13.3. 2009.

3 kritéria pro zařazení do LDC:²³

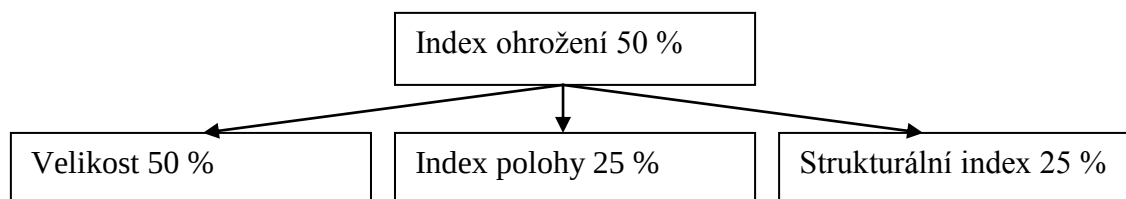
1. Hrubý národní důchod na obyvatele
 - a. HND/obyvatele za 3leté období nesmí přesáhnout 905 dolarů. Pro vyřazení ze seznamu musí přesáhnout hranici 1,086 dolarů. Hodnota pro výstup je zhruba o 20 % vyšší. Je to opatření proti tomu, aby země, která právě opustila seznam LDC, se do něj v zápětí opět nezařadila, například vlivem vnitřních šoků.
2. Index lidských zdrojů (HAI – Human assets index)
 - a. Hlavním znakem je, že lidský kapitál je na velmi nízké úrovni. Vypočítá se pomocí HAI jako průměr následujících faktorů:
 - i. procento podvyživených obyvatel (potrava),
 - ii. stupeň úmrtnosti dětí od narození do pěti let (zdraví),
 - iii. hrubý počet zapsaných obyvatel na střední školu (vzdělání),
 - iv. míra gramotnosti dospělých.
 - b. Podle CDP byla pro rok 2009 stanovena hranice pro zařazení do seznamu na 60 % a pro vyloučení na 66 %.²⁴

²² SAMUELSON, A. PAUL – NORDHAUS, D. WILLIAM. Ekonomika rozvojových zemí. In Ekonomie. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1995. Kapitola 37, s. 878–879.

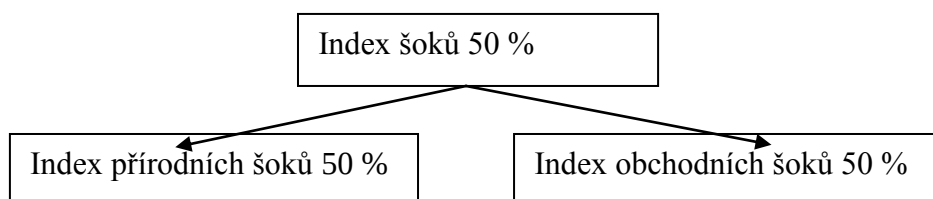
²³ UNCTAD (2009). The Least Developed Countries Report: The State and Development Governance United Nations publication, Sales NO. E.09.II.D.9., New York and Ženeva.

3. Index ekonomické zranitelnosti (EVI – Economic Vulnerability Index)

a. EVI se počítá pomocí následujících faktorů:

- i. Index ohrožení: přírodní, živelné pohromy (index nestability zemědělské výroby a podíl obyvatelstva, které se přestěhovalo z důvodu výskytu různých nemocí)
- ii. Velikost populace
- iii. Index polohy = odlehlost
- iv. Strukturální index (podíl zemědělství, lesnictví a rybaření na HNP, koncentrace exportu zboží)

- v. Index přírodních šoků: ztráta domova v důsledku katastrofy; nestabilita zemědělské produkce
 - vi. Index obchodních šoků: nestabilita exportu zboží a služeb
- b. Pro rok 2009 byly stanoveny hranice pro vstup na 42 % a pro vyloučení na 38 %.

²⁵

Tato kritéria nepoužívají jen CDP, řídí se jimi i další organizace jako například UN-OHRLLS a jiní.

²⁴ UNCTAD (2009). *The Least Developed Countries Report: The State and Development Governance United Nations publication*, Sales No. E.09.II.D.9., New York and Ženeva.

²⁵ Committee for Development Policy: *Report on the eleventh session (9–13 March 2009)*, Supplement No. 13, New York.

Pokud jsou splněny tyto tři kritéria a populace nepřesahuje 75 miliónů obyvatel, může být stát zařazen do LDC. V seznamu bude uveřejněn, pouze pokud vláda vyjádří svůj souhlas a přijme status Least Developed country.

Naopak vyloučen ze seznamu může být stát tehdy, pokud minimálně 2krát za 6 let, což znamená jednou za 3 roky, kdy se seznam přehodnocuje, vykáže hodnoty, které se kladně liší nejméně od 2 požadovaných kritérií pro přijetí do LDC. Existuje výjimka, kdy země může být vyřazena, aniž by přesáhla minimálně 2 kritéria, a to taková, když HNP je 2krát větší než požadované minimum pro přijetí do LDC bez ohledu na další kritéria. 3 roky trvá, než je stát úplně vyřazen ze seznamu. A to z toho důvodu, že nejdříve CDP doporučí stát k vyřazení, poté to The Economic and Social Council a the General Assembly schválí.

Tabulka 1 – Příklad nejméně rozvinutých zemích

	Etiopie	Súdán	Angola	Afghánistán
EVI – index ekonomické zranitelnosti (%)	32,04	52,86	49,77	39,52
Index ohrožení	26,63	32,70	41,43	33,85
Index polohy	43,964	33,488	54,206	51,448
Velikost populace	85,2 mil.	39,4 mil.	17,5 mil.	28,2 mil.
Index šoků	37,45	72,81	58,11	45,19
Index přírodních šoků	36,00	46,06	36,69	51,18
Procento bezdomovců	0,246	1,283	0,207	0,656
Zemědělská nestabilita	4,95	5,42	5,56	8,64
HAI – index lidských zdrojů(%)	28,4	51,4	26	15,2
Stupeň úmrtnosti dětí do 5 let (v tisících)	161	118	246	252
Míra gramotnosti	36	61	67	28
HNP per capita (\$)	190	787	1 963	301

Zdroj: CDP DataQuery results – UN Development Policy and Analysis Division [online]. Poslední revize 22.2.2010 [cit.2010-02-15]. <<http://webapps01.un.org/cdp/dataquery/displayResults.action>>.

Vybrala jsem 3 základní ukazatele, index ekonomické zranitelnosti, index lidských zdrojů, hrubý národní produkt per capita, a pro zajímavost také některé podružné ukazatele.

Z tabulky je vidět, že země vždy splňují minimálně 2 kritéria. Etiopie, Súdán, Angola i Afghánistán splňují index ekonomické zranitelnosti (EVI), v žádném z těchto případů nepřesáhly 66 %. Index lidských zdrojů splňuje pouze Súdán, protože hodnota přesahuje 42 %. Etiopie je na 28,4 % a Súdán na 26 %, Afghánistán je dokonce až na 15,2 %, tudíž jsou pod hodnotou 38 % a nesplňují toto kritérium. Co se týče hrubého národního důchodu na obyvatele, tak to splňují všichni až na Angolu, jejíž hodnota je na 1963 dolarů a přesahuje 1086 dolarů. Je tedy patrné, že všechny země spadají do kategorie nejméně rozvinutých zemí. Můžeme si všimnout, že například Etiopie nejenže nesplňuje index lidských zdrojů (HAI), její populace je dokonce vyšší než 75 mil. obyvatel, i přes to patří mezi LDC. Všechny hodnoty jsou z roku 2009.²⁶

Ze 49 zemí, které jsou zařazeny mezi LDC jsem si vybrala 2 země, Etiopii a Nepál. Práci nemohu zaměřit na všechny nejméně rozvinuté země, protože veřejný a tržní sektor se v jednotlivých zemích liší. Původně se práce měla zabývat alespoň jedním státem z Latinské Ameriky, ale protože do LDC patří pouze Haiti, které momentálně prožívá špatné období díky zemětřesením, musím tuto zemi vyřadit. Při výběru jsem musela zhodnotit zejména dostupnost zdrojů a informací.

5.2.1 Etiopie

Hlavní město a měna

Etiopská federativní demokratická republika je parlamentní federativní republikou. Leží v severovýchodní Africe a hlavní město je Addis Abeba. Žije zde 85,254 milionu obyvatel a rozkládá se na 1 127 127 km². Hlavní měnou je etiopský birr, který se rovná 100 santímům. Aktuální kurzy k 1. 1. 2010: 1 EUR = 18,508 ETB, 1 USD = 12,846 ETB, 1 CZK = 0,69935 ETB.²⁷

²⁶ CDP DataQuery results – UN Development Policy and Analysis Division [online]. Poslední revize 22. 2. 2010 [cit.2010-02-15]. <<http://webapps01.un.org/cdp/dataquery/displayResults.action>>.

²⁷ Převodník měn [online]. Poslední revize 24. 2. 2010 [cit.2010-02-24]. <<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzy.asp?a=X&mena1=CZK&c=1&mena2=ETB&d=01.01.2010&convert=P%F8eve%EF>>.

Stručný politický přehled

Etiopie je řízena dvoukomorovým parlamentem, který se skládá ze Sněmovny lidových zástupců (547 přímo volených poslanců) a ze Sněmovny federace (108 členů, jež zastupují jednotlivé státy, ne však statutární města). Každý stát má svůj parlament, vládu i prezidenta, ale pouze s limitovanou pravomocí. Vládnoucí politickou stranou je Etiopská lidová revoluční demokratická fronta (EPRDF) v čele s předsedou vlády Ato Melesem Zenawi. V současné době je prezidentem Girma Woldegiorgis, který má spíše ceremoniální funkci, protože má pouze omezené pravomoci.²⁸

Rozdělení státu na federální státy

Etiopie se skládá z 9 regionálních států: Tigray, Afar, Amhara, Oromia, Somali, Benishangul-Gumuz, SNNPS (Southern Nations, Nationalities and Peoples' State), Gambella, Harari (městský stát), Addis Abeba (hlavní město), Dire Dawa (samostatný statut).²⁹

Ekonomická situace

Etiopie je silně uzavřenou zemí, tudíž se jí globální krize přímo netýká, ale má své vnitřní hospodářské problémy. Jsou jimi například vysoké investice do infrastruktury a do hydroenergetiky. Doprava je velmi zaostalá a zabraňuje vývoji průmyslu, turismu a jiným odvětvím. Klasické silnice v dobré kvalitě tvoří zhruba 4 100 km a 19 000 km tvoří tzv. šterkové silnice, které jsou v období dešťů nesjízdné a po kterých se přepravuje 95 % osob i nákladů. Hlavní železniční trať o délce 781 km spojuje Addis Abebu s Džibuti. Ostatní výstavba je z důvodu nevyjasněného financování v nedohlednu. Průmysl tvoří 11,4 % HDP a soustřeďuje se zejména v hlavním městě. Velká část země je ještě neprozkoumaná. Zatím se těží zlato, platina, nikl, mramor, žula, sůl, ropa a zemní plyn. Zaměstnáno je celkem 100 000 lidí, z toho 25 000 ve zpracovatelském průmyslu, hlavně potravinářském. Vyrábějí nealkoholické nápoje, pivo, víno, destiláty, jsou zde mlýny a cukrovary. V Etiopii se můžeme setkat také s textilním, kožedělným, tabákovým, dřevozpracujícím a chemickým průmyslem. Zemědělství tvoří 42,1 % HDP. Pěstují se zejména obilniny, luštěniny a olejniny,

²⁸ *Vnitropolitická charakteristika Etiopie – BusinessInfo.cz [online].* Poslední revize 22. 2. 2010 [cit.2010-02-21]. <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/etiopie-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000783/>>.

²⁹ *Základní informace o teritoriu Etiopie – BusinessInfo.cz [online].* Poslední revize 22 .2. 2010 [cit.2010-02-21].<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/etiopie-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000783/>>.

přičemž obilniny pěstují hlavně pro vlastní spotřebu. Nejdůležitější surovinou je káva, která je hlavním zdrojem všech devizových příjmů země. Pěstuje se a vyváží i tzv. khata, ale pouze do Džibuti, Somálska a Jemenu. Je to měkká droga, kterou do Evropy vyvážet nelze. V Etiopii chovají největší stádo hovězího dobytka v Africe a rozvíjí se tu sladkovodní rybářství. Co se týče služeb, ty tvoří 46,5 % HDP, a i přes tak velké procento je toto odvětví velmi nevyvinuté. Převládá obchod privátní, zejména maloobchody.³⁰

5.2.2 Nepál

Hlavní město a měna

Hlavním městem federativní republiky Nepál je Káthmándú. Žije zde celkem 28,88 milionů obyvatel. Rozkládá se na 147 181 km². Hlavní měnou je nepálská rupie, 1 USD = 78,18 NPR (září 2009).³¹

Stručný politický přehled

Od 28. 5. 2008 se Nepál stal Federativní demokratickou republikou Nepál s demokraticky zvoleným parlamentem, který má dvě komory: poslaneckou sněmovnu a horní komoru National Assembly. Hlavními politickými stranami jsou Nepálský kongres, Národně demokratická strana a Komunistická strana. Hlavou státu je prezident Ram Baran Yadav, který byl zvolený v červenci 2008 při prvních nepálských prezidentských volbách. Prezident zde má spíše ceremoniální charakter, je vrchním velitelem ozbrojených sil.³²

Ekonomická situace

Ekonomický růst v Nepálu se pohyboval mezi 2–4 %. V období 2008/2009 se vyhoupl na 4,7 %. Země je stále zemědělsky orientovaná. Nyní se snaží protlačit cestovní ruch. Jeho podíl na

³⁰ *Ekonomická charakteristika země Etiopie – BusinessInfo.cz* [online]. Poslední revize 22. 2. 2010 [cit.2010-02-21].<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/etiopie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000783/>>.

³¹ *Základní informace o teritoriu Nepál – BusinessInfo.cz* [online]. Poslední revize 18. 4. 2010 [cit.2010-04-18].<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nepal-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1001464/>>.

³² *Vnitropolitická charakteristika Nepál – BusinessInfo.cz* [online]. Poslední revize 18. 4. 2010 [cit.2010-04-18].<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nepal-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001464/>>.

HDP se postupně zvětšuje. Nepál se snaží prosazovat i jiné ekonomické aktivity, a to v sektoru průmyslovém, v sektoru služeb a v dalších.³³

Na následujícím obrázku lze názorně vidět polohu Etiopie a Nepálu.

Obrázek 3 – Mapa světa

Zdroj: *Katalog odměn – Recyklohraní* [online]. Poslední revize 24. 4. 2010, [cit. 2010-4-24].
<http://www.recyklohrani.cz/katalog-odmen.html/catalog_pos/8>.

³³ *Ekonomická charakteristika země Nepál* – *BusinessInfo.cz* [online]. Poslední revize 18. 4. 2010 [cit. 2010-04-18]. <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nepal-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001464/>>.

6 APLIKACE UKAZATELŮ ROZSAHU VEŘEJNÉHO A TRŽNÍHO SEKTORU NA VYBRANÉ ZEMĚ

V této fázi se pokusím určit, jaký rozsah má veřejný a tržní sektor v Etiopii, a to pomocí různých výročních zpráv a státních rozpočtů, které lze najít na stránkách Ministerstva financí či na stránkách národní banky Etiopie. To samé platí pro Nepál a Českou republiku. Nejprve využiji státních rozpočtů, zaměřím se na podíl vládních výdajů na HDP a také využiji výročních zpráv, z nichž mohu zjistit další užitečné informace.

6.1 Podíl veřejných výdajů na HDP v období od fiskálního roku 2003/2004 do fiskálního roku 2007/2008

6.1.1 Etiopie

Veřejné výdaje lze rozdělit na výdaje běžné, které zahrnují výdaje na vojenskou, ekonomickou a sociální službu, na úroky, poplatky a na vnější podporu (mapování, věda a technika, veřejné budovy atd.). Další dělení je na výdaje kapitálové, do kterých patří výdaje na ekonomický, sociální a celkový rozvoj. Poslední položkou výdajů jsou speciální programy.

V následující tabulce jsou uvedeny procentuální podíly veřejných výdajů na HDP za období od fiskálního roku 2003/2004 do fiskálního roku 2007/2008.

Tabulka 2 – Podíl veřejných výdajů na HDP v Etiopii (v milionech etiopských birrů)

Období	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Běžné výdaje	11965	13228	15234	17165	22794
Kapitálové výdaje	8271	11343	14042	18398	24121
Speciální programy	272	224	50	44	0
Výdaje celkem	20508	24795	29326	35607	46915
HDP (stálé základní ceny) ³⁴	74 946	84 443	94 371	105 518	117 502
% podíl	27,36	29,36	31,08	33,74	39,93

Zdroj: Etiopská národní banka. *Annual Report – Government Finance* [online]. Poslední revize 29. 1. 2010, [cit. 2010-3-20]. <<http://www.nbe.gov.et/publications/annualreport.htm>>.

Z tabulky je vidět, jak velké procento HDP tvoří veřejné výdaje a že se rok od roku zvyšují. To může znamenat, že stát se snaží více zasahovat do ekonomiky.

Stejným způsobem lze vytvořit tabulku pro Nepál a pro Českou republiku. Tento postup jsem zvolila, aby byl vidět rozdíl mezi rozvojovými zeměmi a zeměmi vyspělými.

6.1.2 Nepál

Stejně jako v Etiopii i v Nepálu rozdělují výdaje na běžné a kapitálové. Do běžných spadají výdaje na ústavu a hlavní správu, rovněž jsou to výdaje na obranu a vnitřní bezpečnost, také na sociální služby, jako jsou vzdělání, zdravotnictví, pitná voda, místní rozvoj a další. Nedílnou součástí je položka výdajů na ekonomické služby, jako jsou zemědělství, zavlažování, lesy, průmysl a dolování, komunikace, transport, elektrická energie a další. Spadají sem i různé další výdaje, například úroky.

Do kapitálových řadí výdaje na ekonomickou správu a plánování. Jinak sem patří stejné položky jako v běžných výdajích, a to výdaje na obranu a bezpečnost, sociální služby,

³⁴ GDP [online]. Poslední revize 24. 4. 2010, [cit. 2010-3-20].

<http://www.mofed.gov.et/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=42>.

ekonomické služby a další. Mimo běžných a kapitálových výdajů lze v rozpočtu najít i položku hlavní běžné (opakující se) výdaje.

Tabulka 3 – Podíl veřejných výdajů na HDP v Nepálu (v milionech nepálských rupií)

Období	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Běžné výdaje	55552	61686	67018	77122	91447
Kapitálové výdaje	23096	27341	29607	39730	53516
Hlavní běžné výdaje	10795	13533	14265	16752	16387
Výdaje celkem	89443	102560	110890	133604	161350
HDP (stálé základní ceny) ³⁵	448654	463165	480435	493604	519574
% podíl	19,94	22,14	23,08	27,07	31,05

Zdroj: *Ministry of Finance – Budget Speech* [online]. Poslední revize 24. 5. 2010, [cit. 2010-3-20].

<<http://www.mof.gov.np/publication/index.php>>.

Pozn.: Data jsou čerpána ze státního rozpočtu Nepálu dostupné z následujícího uvedeného zdroje, je nutné vybrat vhodný fiskální rok, dále Annex of Budget (Tables).

6.1.3 Česká republika

Rozdělení veřejných výdajů je opět totožné jako u jiných zemí. V České republice platí jiné rozmezí pro fiskální rok, proto se uvádí pouze rok 2004, 2005, 2006, 2007 a 2008.

³⁵ *Macroeconomic indicators of Nepal* [online]. [cit. 2010-02-24].

<http://red.nrb.org.np/publications/economic_bulletin/Macroeconomic_Indicators_of_Nepal--2009-07_%20%28July_2009%29_NEW.pdf>.

Tabulka 4 – Podíl veřejných výdajů na HDP v České republice (v mil. Kč)

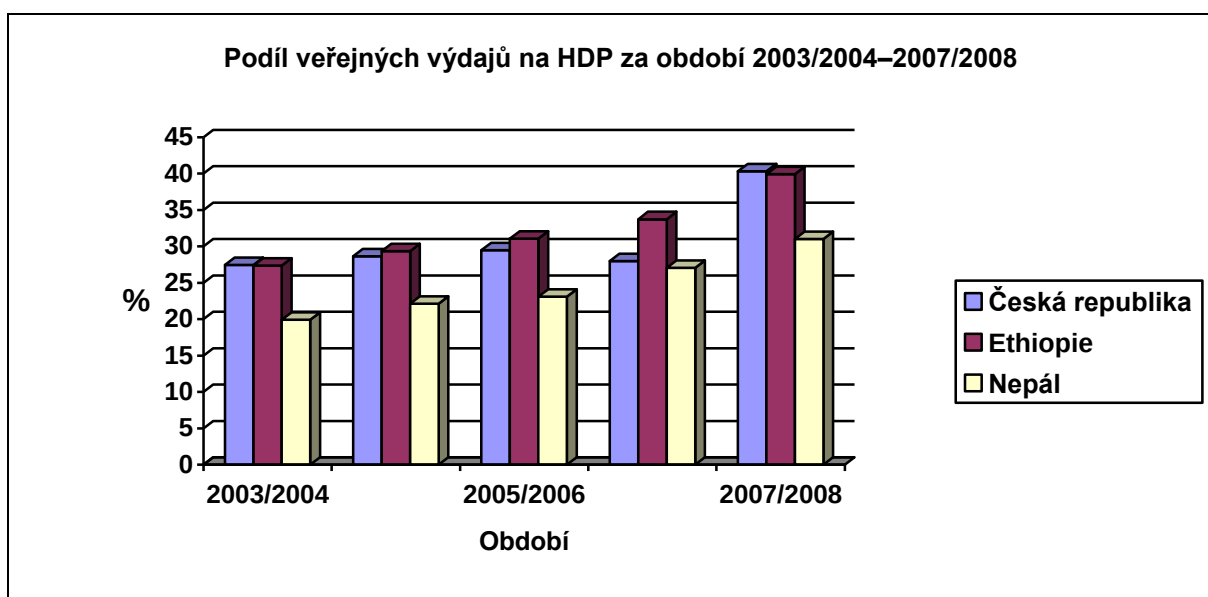
Období	2004	2005	2006	2007	2008
Běžné výdaje	748,5	798,3	876,1	913,7	
Kapitálové výdaje	52,05	56,3	73,5	75,7	
Výdaje celkem	800,55	854,6	949,6	989,4	1488,2
HDP (stálé základní ceny; v mld. Kč) ³⁶	2814,8	2983,9	3222,4	3535,5	3689,0
% podíl	27,44	28,64	29,47	27,98	40,34

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky : 2004 Summary Table [online]. Poslední revize 24.5.2010, [cit. 2010-3-20]. <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vlad_fin_stat_17934.html>.

Pozn.: Následující zdroj je pro rok 2004, pro další roky je nutné vybrat vhodný archiv. Příklad: pro rok 2005 archiv 2005, poté volit sekci Finanční statistika, Vládní finanční statistika – Summary table.

Z předchozích tabulek o podílu vládních výdajů na HDP je vidět, že jak u rozvojových, tak i u vyspělé země může být podíl velmi podobný. Podíl dosahuje až 40 %.

Graf 1 – Podíl veřejných výdajů na HDP v %

Zdroj: Vlastní zpracování dle tabulky 4

³⁶ Makroekonomické ukazatele – tabulka aktuálních údajů [online]. [cit. 2010-02-24]. <<http://www.czso.cz/csu/katalog.nsf/hledat?SearchView&count=20&searchorder=1&searchfuzzy=1&query=%28HDP%29%29&database=all&kraje=all&skupiny=all&start=1>>.

Aby byl lépe vidět podíl veřejných výdajů na HDP, vytvořila jsem graf, který ukazuje vývoj podílu veřejných výdajů na HDP pro Českou republiku, Nepál a Etiopii ve fiskálních letech 2003/2004–2007/2008. Česká republika má fiskální rok od 1. dubna do 31. března.

6.1.4 Shrnutí

Podíly, které můžeme vidět na předchozím grafu, jsou si dost podobné, je to však zkreslené, a to z hlediska velikosti hrubého domácího produktu. To lze prokázat v následující tabulce, kde je hrubý domácí produkt za jednotlivé roky v jednotlivých zemích převeden na dolary, a to vždy k 1. 1. (pouze pokud se jednalo o pracovní den, pokud se jednalo o víkend, brala jsme v potaz nejbližší další datum v lednu) daného roku, pro který jsem HDP chtěla vypočítat.

Tabulka 5 – Převod etiopského birru, nepálské rupie a koruny české na dolar pro první pracovní den daného roku

Měna\ Datum	1. 1. 2004	3. 1. 2005	2. 1. 2006	1. 1. 2007	1. 1. 2008
ETB (etiopský birr)	1 ETB = 0,115015 USD	1 ETB = 0,113000 USD	1 ETB = 0,114190 USD	1 ETB = 0,109834 USD	1 ETB = 0,107230 USD
NER (nepálská rupie)	1 NER = 0,013456 USD	1 NER = 0,013478 USD	1 NER = 0,013283 USD	1 NER = 0,013749 USD	1 NER = 0,015392 USD
CZK (česká koruna)	1 CZK = 0,038980 USD	1 CZK = 0,044476 USD	1 CZK = 0,040718 USD	1 CZK = 0,0479002 USD	1 CZK = 0,055316 USD

Zdroj: *Převodník měn* [online]. Poslední revize 10. 4. 2010, [cit. 2010-4-10].

<<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzy.asp?a=X&mena1=ETB&c=1&mena2=USD&d=01.01.2004&convert=P%F8eve%EF>>.

Pozn.: Zdroj je uveden pouze pro etiopský birr k 1. 1. 2004, pokud chceme získat další data, je nutné zvolit vhodné datum, měnu, kterou chci převést a na jakou měnu ji chci převést.

Tabulka 6 – HDP pro dané období v České republice, Etiopii a Nepálu (v milionech USD)

HDP/Datum	1. 1. 2004	3. 1. 2005	2. 1. 2006	1. 1. 2007	1. 1. 2008
Etiopie	8,62	9,54	10,78	11,59	12,60
Nepál	6,04	6,24	6,38	6,79	8,00
Česká republika	109 720	132 710	131 210	169 350	204 060

Pozn.: Vlastní výpočet – převedená měna na USD (kterou chceme počítat) x HDP (ve stálých cenách) dané země.

Příklad: Výpočet HDP v USD pro Etiopii = 0,115015 USD x 74 946 milionů nepálských birrů.

Není nutné tvořit graf, aby byl vidět ten obrovský rozdíl v produkci mezi vyspělou zemí Českou republikou a rozvojovými zeměmi Etiopií a Nepálem. V posledním roce 2008 se v Etiopii a České republice podíl pohyboval okolo 40 %, hodnoty byly téměř totožné. Ale když se podíváme na HDP v USD v roce 2008 k 1. 1., tak 40 % podílu v České republice by dělalo 81 624 000 000 USD a v Etiopii by to bylo 5 040 000 USD. Ten rozdíl je obrovský, podíl veřejných výdajů v České republice je ve velmi vysoký oproti rozvojovým zemím, které mají velmi nízkou produkci a v nichž částka podílu veřejných výdajů na HDP je oproti částce v České republice nepatrná.

Rozvojové země mají velmi nerozvinutou produkci. V České republice se na HDP podílí celé území. V Etiopii a Nepálu to tak není, zde HDP vytvářejí pouze velká města, zejména město hlavní, a v ostatních bývá HDP někde i nulové. Z tohoto hlediska lze říci, že veřejný sektor v nejméně rozvinutých zemích má malý rozsah. Podíl až 40 % se může zdát hodně, ale s ohledem na tu minimální produkci HDP je 40 % velmi málo. Rozvojové státy jsou extrémně zadlužené, protože vlastní finanční zdroje jsou nedostatečné, to můžeme vidět v následující tabulce o vládních příjmech v případě jednotlivých zemí. Je patrné, kolik může země přerozdělovat.

6.2 Podíl veřejných příjmů na HDP v období od fiskálního roku 2003/2004 do fiskálního roku 2007/2008

V této kapitole se soustředím na celkové příjmy do vládního rozpočtu a vypočítávám jejich podíl na HDP, aby bylo možné posoudit, kolik peněz může země přerozdělit vůči podílu na veřejné výdaje.

6.2.1 Etiopie

Soustředím se na celkové příjmy bez dotací a různých dalších finančních podpor. Příjmy v Etiopii rozdělují na daňové (přímé, nepřímé, domácí nepřímé daně a zahraniční daň z obchodování) a nedaňové. Rovněž je lze rozdělit na běžné a kapitálové, ale přihlédnu k daňovým a nedaňovým příjmům, protože chci zkoumat, zdali je růst celkových příjmů způsoben například zvyšováním podnikatelských subjektů, nebo se jedná jen o zvyšování sazby daně.

Tabulka 7 – Podíl celkových příjmů na HDP v Etiopii (v milionech etiopských birrů)

Období	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Daňové příjmy	10 906	9 732,3	11 303,7	17 354	24 938
Nedaňové příjmy	3 011	2 517,3	3 829,2	4 444	9 152
Příjmy celkem	13 917	12 249,6	15 132,9	21 798	30 090
HDP (stálé základní ceny) ³⁷	74 946	84 443	94 371	105 518	117 502
% podíl	18,57	14,51	16,04	20,66	25,61

Zdroj: Etiopská národní banka. *Annual Report – Government Finance* [online]. Poslední revize 29. 1. 2010, [cit. 2010-3-20]. <<http://www.nbe.gov.et/publications/annualreport.htm>>.

Z tabulky je vidět podíl příjmů na HDP, který je mnohem menší než podíl výdajů na HDP. Aby země pokryla veškeré své výdaje, musí využívat poskytnuté dotace a hlavně je často donucena brát si různé úvěry, kterými se zadluží.

Hlavním zdrojem příjmů jsou daňové příjmy. Celkový nárůst příjmů může být způsoben zvyšováním sazby daně nebo vznikem vícero soukromých projektů – buď více podnikatelů, nebo ti současní mají větší zisky. Samozřejmě nejen to se podílí na zvyšování příjmů, vliv mají také daně – daň z přidané hodnoty, z pronájmu majetku a další. Daň z podnikatelské činnosti tvoří největší položku daňových příjmů.

Na základě získaných informací z publikace „Taxation in Ethiopia“ z roku 2005, pojednávající o výši daní, se lze domnívat, že zvyšování daňových příjmů je způsobeno zvětšováním tržního sektoru, protože daňové sazby jsou určité od roku 2005 neměnné. V jaké výši byly daně dříve, nelze dohledat. V Etiopii se daně určují podle výše výdělku, platí to pro zaměstnance, ale i pro podnikatele. Nevyšší možná daň je 35 %. Zaměstnanec tuto daň platí, pokud si vydělá více jak 5 000 etiopských birrů, a podnikatel ji uhradí, pokud si vydělá více jak 60 000 etiopských

³⁷ GDP [online]. Poslední revize 24. 4. 2010, [cit. 2010-3-20].

<http://www.mofed.gov.et/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=42>.

birrů. Stejně tak je diferencována daň z pronájmu nemovitosti. Když si tu pronajímají nemovitost v hodnotě nad 60 000 etiopských birrů, zaplatí daň 35 %.³⁸

A protože se sazba daně nezměnila (to je možné ověřit nahlédnutím na stránky ambasády federativní demokratické republiky Ethiopia)³⁹, lze říci, že v průběhu fiskálních let 2005/2006–2007/2008 se v zemi začaly utvářet nové společnosti, vznikly nové soukromé projekty a zřejmě v Etiopii působí více podnikatelů (domácích i zahraničních). Toto tvrzení lze potvrdit v následujících informacích o nových investičních projektech a sledováním zvyšování zaměstnanosti v tržním sektoru.

V posledním fiskálním roce 2007/2008 bylo schváleno celkem 9 014 investičních záměrů, což je o 39,28 % více, a co se týče kapitálu, tak ten je vyšší o 85,2 %. 7 359 projektů uskutečnili soukromí domácí investoři a 1 651 zahraniční investoři. Tyto projekty jsou cestou ke zvýšení zaměstnanosti. To je patrné z následující tabulky a grafu.

³⁸ Taxation in Ehtiopia, Dotect and indirect Taxes – Categories of Tax Payers declaration of Income and Assessment of Taxes Tax Incentives [online]. [cit. 2010-04-23]. <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:WwGw1-9g46wJ:www.bds-forum.net/bds-reader/handbooks/taxation-inethiopia.pdf+income+tax+rate+in+ethiopia&hl=cs&gl=cz&pid=bl&srcid=ADGEESgXWfqttYoM7FeogPArdeByz4He2FnsA0SyzdXzDww-R2ze_oI84wKSwmh0nhSaaRpfZ7s7sIezZoZMJdHBjvVCAj212vU60mc3MMkwJl8MJhB4omGgQtniZYxcYsXqAz6ki1u2&sig=AHIEtbSTgS3GnTBh-Ftm-PzZBTMv8_RbzQ>.

³⁹ *Embassy of The Federal Democratic Republic of Ethiopia – Trade and Investment – Taxation* [online]. Poslední revize 17. 2. 2010 [cit.2010-04-23]. <http://www.ethioembassy.org.uk/trade_and_investment/taxation.htm>.

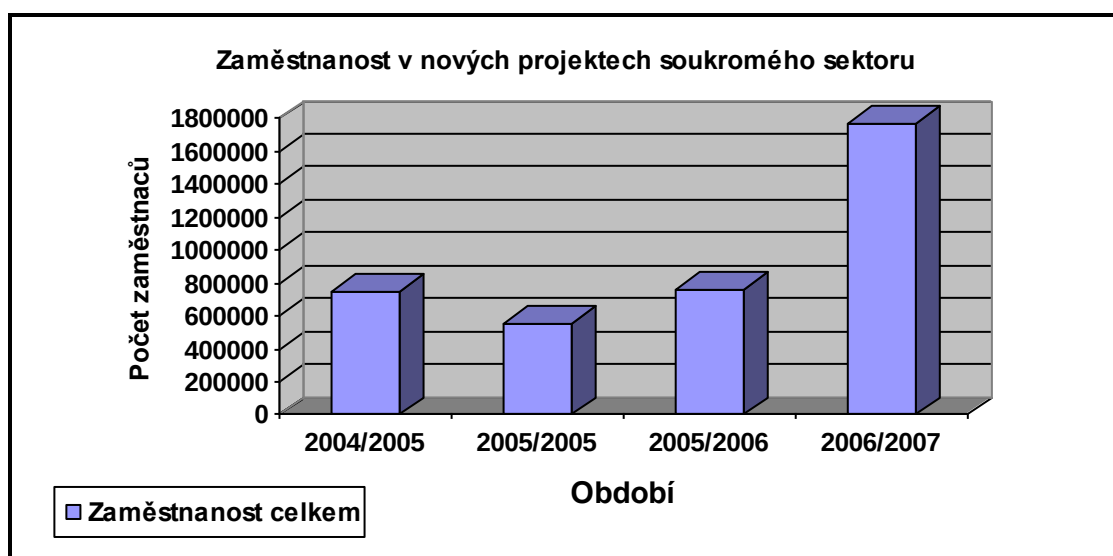
Tabulka 8 – Investiční projekty a zaměstnanost v soukromém sektoru

	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Celkem přijatých investičních projektů	3 085	5 849	6 472	9 014
Celková zaměstnanost	750 167	550 691	763 939	1 765 189
Trvalá	137 744	210 936	302 598	601 770
Dočasná	612 423	339 755	461 341	1 163 419
Celkový kapitál (v milionech etiopských birrů)	38 746	80 035	93 579	173 300

Zdroj: *Annual Report on Macroeconomic Developments* [online]. Poslední revize 15. 1. 2009 [cit. 2010-04-24]. <http://www.mofed.gov.et/images/document/Reports/Microdev/MEDR_EFY2000_Annual.pdf>. Kapitola 8, s. 28.

V následujícím grafu je vidět prudký nárůst zaměstnanosti ve fiskálním roce 2007/2008. Bylo to způsobeno nárůstem zmiňovaných projektů v tržním sektoru. Takto pozitivní výsledky mohou být signálem vytváření vhodného, přispívajícího prostředí pro zatraktivnění soukromého sektoru investorům.

Graf 2 – Zaměstnanost v nových projektech soukromého sektoru

Zdroj: Vlastní zpracování dle tabulky 8

6.2.2 Nepál

V Nepálu stejně jako v Etiopii je průkazné, že příjmy z daní celkem jsou rostoucí. I v tomto případě lze tvrdit, že se jedná o rozšiřování tržního sektoru. Může se jednat o nárůst počtu podnikatelů, nebo o nárůst zisků stávajících soukromníků, nebo o existenci více zahraničních soukromých investorů a další různé důvody. Daně mají v Nepálu strukturované dle výše příjmu, opět to platí jak pro zaměstnance, tak pro právnické osoby. Čím vyšší výdělek, tím vyšší daň. Již od roku 2001 se nejvyšší daň podnikatelů píše ve výši 25 %, ta přetrvává do dnes. V roce 2001 byla daň 25 % na výši příjmu nad 150 000 nepálských rupií.⁴⁰ Dnes tato daň připadá na výdělek nad 300 000 nepálských rupií.⁴¹ Tyto informace lze ověřit i z ekonomických reportů pro Nepál v jednotlivých fiskálních letech na stránkách Ministerstva financí.

Tabulka 9 – Podíl celkových příjmů na HDP v Nepálu (v milionech nepálských rupií)

Období	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Daňové příjmy	48 173	70 123	57 427	70 046	80 962
Nedaňové příjmy	12 308	14 770	13 341	14 844	21 350
Příjmy celkem	60 481	84 893	70 768	84 890	102 312
HDP (stálé základní ceny) ⁴²	448654	463165	480435	493604	519574
% podíl	13,48	18,33	14,73	17,20	19,69

Zdroj: *Ministry of Finance – Budget Speech* [online]. Poslední revize 24. 5. 2010, [cit. 2010-3-20].

<<http://www.mof.gov.np/publication/index.php>>.

Pozn.: Data jsou čerpána ze státního rozpočtu Nepálu, dostupná z uvedeného zdroje, je nutné vybrat vhodný fiskální rok, poté sekci Annex of Budget (Tables).

⁴⁰ *UN salaries, tax-Nepali Times* [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit. 2010-04-24]. <<http://www.nepalitimes.com/issue/65/FromtheNepaliPress/7223>>.

⁴¹ *Nepal Tax Fact 2009-10* [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit. 2010-04-24]. <<http://www.docstoc.com/docs/11491806/Nepal-Tax-Fact-2009-10/>>.

⁴² *Macroeconomic indicators of Nepal* [online]. [cit. 2010-02-24]. <http://red.nrb.org.np/publications/economic_bulletin/Macroeconomic_Indicators_of_Nepal--2009-07_%20%28July_2009%29_NEW.pdf>.

6.2.3 Česká republika

Celkové příjmy v České republice jsou rostoucí stejně jako příjmy v rozvojových zemích. Zde to může být taktéž způsobeno zvětšováním tržního sektoru, protože i přes pokles v roce 2008 – z 24 % z roku 2006 a 2007 na 21 % – příjmy stále narůstají. Již od roku 2004 se sazba daně z příjmu právnických osob snižuje. V roce 2004 dosahovala 28 %. ⁴³ Změnami prošla nejen tato daň, ale i daň z příjmu fyzických osob a další. Informace o celkových příjmech České republiky jsou k dispozici pouze do roku 2007.

Tabulka 10 – Podíl celkových příjmů na HDP v České republice (v milionech Kč)

Období	2004	2005	2006	2007
Daňové příjmy	702 342	754 421	784 677	881 310
Nedaňové příjmy	20 333	15 567	22 636	18 441
Příjmy celkem	722 675	769 988	807 313	899 751
HDP (stále základní ceny; v mld. Kč) ⁴⁴	2 814,8	2 983,9	3 222,4	3 535,5
% podíl	25,67	25,80	25,05	25,45

Zdroj: *Ministerstvo financí České republiky: 2004 Summary Table* [online]. Poslední revize 25. 4. 2010, [cit. 2010-3-20]. <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vlad_fin_stat_17934.html>.

Pozn.: Následující zdroj je pro rok 2004, pro další roky je nutné vybrat vhodný archiv. Př.: pro rok 2005 vybereme archiv 2005, poté zvolit sekci Finanční statistika, Vládní finanční statistika – Summary table.

6.2.4 Shrnutí

Země se dostávají do finančních problémů právě ve chvíli, kdy nemají dostatek financí, které mohou přerozdělit. Tudíž jsou nucené se zadlužit. Ideální stav by byl, kdyby daňové příjmy, které tvoří nejvyšší položku celkových příjmů a pocházejí většinou ze soukromého sektoru, převýšily veřejné výdaje, jež směřují nejčastěji do sektoru veřejného. To znamená, že vhodné by bylo tvořit podnikatelům dobré prostředí pro investování a tak postupně rozšiřovat

⁴³ *Sazba daně z příjmu právnických osob (%) – Graf* [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit. 2010-04-24]. <<http://www.euroekonom.cz/grafy-data.php?type=cesko-dpo-rok>>.

⁴⁴ *Makroekonomické ukazatele – tabulka aktuálních údajů* [online]. [cit. 2010-02-24]. <<http://www.czso.cz/csu/katalog.nsf/hledat?SearchView&count=20&searchorder=1&searchfuzzy=1&query=%28%28HDP%29%29&database=all&kraje=all&skupiny=all&start=1>>.

soukromý sektor a navyšovat daňové příjmy, anebo zvyšovat daňové sazby, což není vždy dobré rozhodnutí. Z výpočtů je patrné, že podíl vládních příjmů na HDP je ve všech třech sledovaných zemích nižší než podíl vládních výdajů na HDP. Nesvědčí to však o tom, že by veřejný sektor měl větší rozsah, o čemž se lze přesvědčit v následující podkapitole. Je průkazné, hlavně v případě Etiopie a Nepálu, že zvyšování vládních příjmů se týká rozšiřování soukromého sektoru.

6.3 Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru

Z dostupných informací, které bylo možné dohledat a získat, jsem vypočítala podíl zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru ve všech třech zemích, Etiopii, Nepálu a České republice, ale bohužel pokaždé pro jiný rok, protože nelze dohledat informace pro totožná období.

6.3.1 Nepál

Ve fiskálním roce 2003/2004 existuje v Nepálu celkem 38 společností, které má stát v plném, či částečném vlastnictví. V tomto roce 21 z nich vykázalo čistý zisk a 17 se potýkalo s čistou ztrátou. Podniky jsou rozděleny do několika sektorů, 9 z nich působí v průmyslovém, 6 v obchodním (komerčním), 7 v sektoru služeb, 5 v sociálním sektoru, 3 v sektoru veřejných služeb a 8 ve finančním sektoru. Jedním z hlavních nástrojů ekonomických reforem v Nepálu je privatizování těchto státních organizací.⁴⁵

Celkový počet zaměstnanců stoupl od období 1998/1999 z 9 463 000 na 11 779 000 v roce 2008. Následující tabulka ukazuje podíl zaměstnaných v soukromém a veřejném sektoru. Placených zaměstnanců je celkem 1 991 000. Zbylých 9 788 000 jsou podnikatelé a ti jsou také součástí soukromého sektoru. Podnikatele lze dále rozdělit na podnikatele se zaměstnanci, bez zaměstnanců a na pomáhající rodinné příslušníky.⁴⁶

⁴⁵ Ministry of Finance [online]. Poslední revize 20. 4. 2010 [cit. 2010-04-20].

< <http://www.mof.gov.np/publication/budget/2005/surveyeng.php>>. Public enterprises and privatization.

⁴⁶ Report on the Nepal labour force survey 2008 [online]. [cit. 2010-04-24].

<<http://www.cbs.gov.np/Surveys/NLFS-2008%20Report.pdf>>.

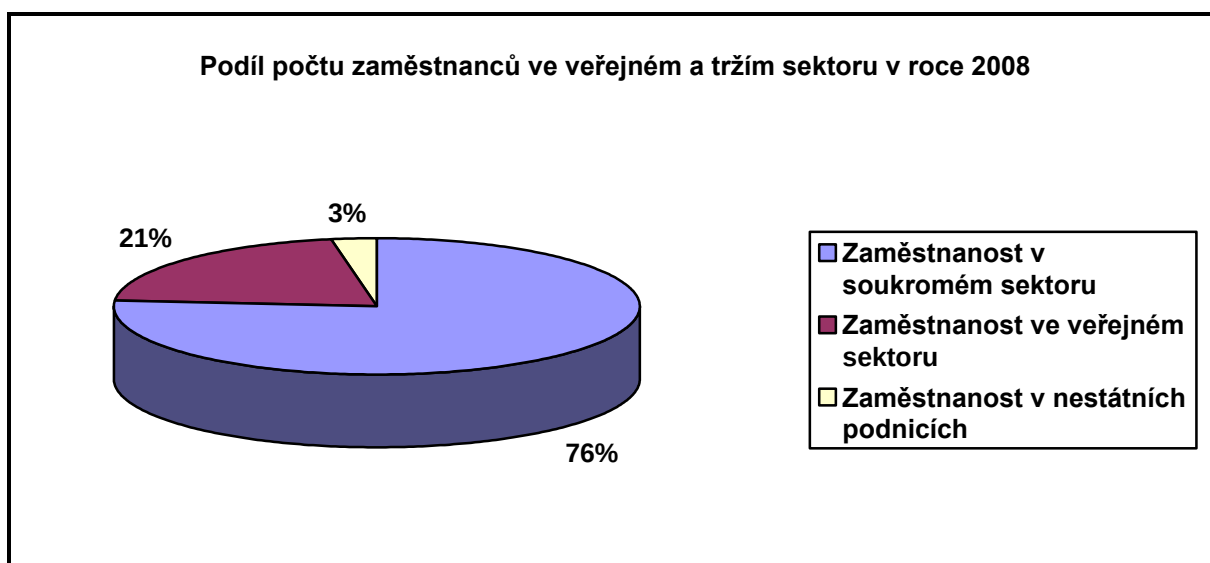
Tabulka 11 – Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru v Nepálu v roce 2008 (v tisících)

Zaměstnání	Placení zaměstnanci				Podnikatelé
	Celkem zaměstnaných (kromě podnikatelů)	Veřejné (státní) podniky	Nestátní podniky	Soukromé podniky	
Celkem zaměstnaných	1991	411	57	1525	9788
Zákonodárci, nejvyšší činitelé	11	3	3	5	60
Profesionálové	186	128	9	48	17
Profesionální technici	190	96	21	73	39
Úředníci	111	63	9	38	9
Pracovníci ve službách	111	25	2	84	751
Zemědělství (obchod)	18	4	1	12	350
Zemědělství (živobytí)	23	2	0	22	7512
Řemeslníci	432	14	3	412	551
Dělníci u stroje	125	9	5	111	36
Základní zaměstnání	777	58	4	714	464
Zaměst. u ozbrojených sil	8	8	0	0	0

Zdroj: *Report on the Nepal labour force survey 2008* [online]. [cit. 2010-04-24].

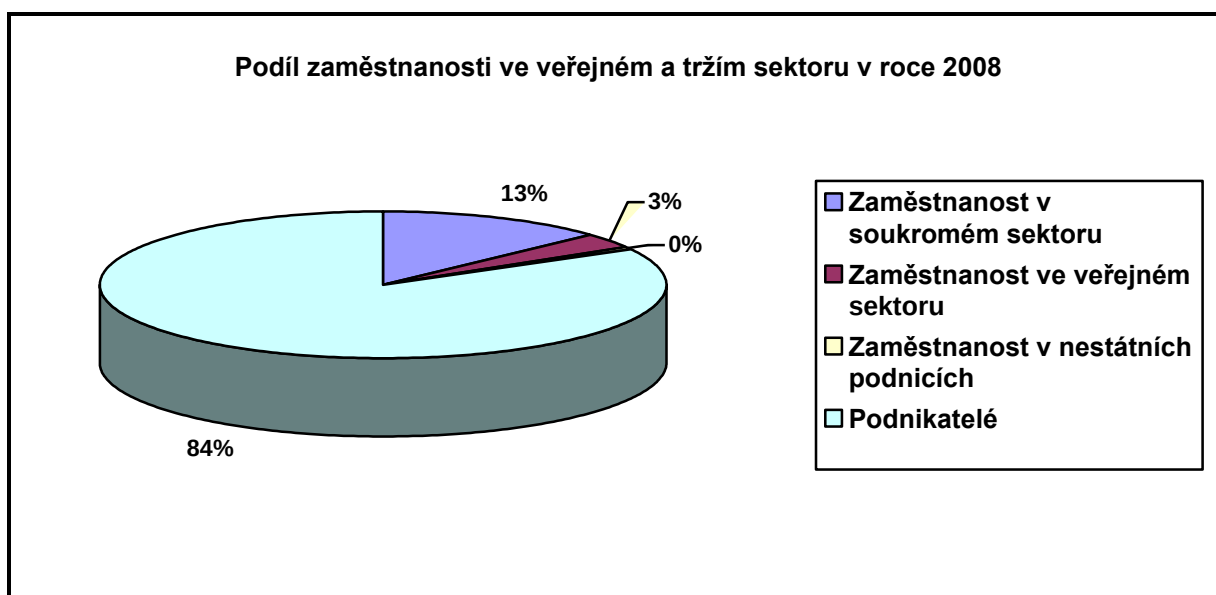
<<http://www.cbs.gov.np/Surveys/NLFS-2008%20Report.pdf>>.

Graf 3 – Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru

Zdroj: Vlastní zpracování dle tabulky 11

Graf 4 – Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru s přihlédnutím na podnikatele

Zdroj: Vlastní zpracování dle tabulky 11

Z grafů i z tabulky je patrné, že zaměstnanost ve veřejném sektoru je velmi nízká. Naopak rozsah podnikatelů je v rámci zaměstnanosti obrovský. Pokud nejsou bráni v potaz podnikatelé, tak placení zaměstnanci jsou z velké většiny (z 76 %) v soukromém sektoru, když přihlédneme k podnikatelům, tak ve veřejném sektoru jsou zaměstnána celkem 3 % zaměstnanců, v soukromém 13 % a podnikatelé tvoří 84 %. Nejvíce podnikatelů se vyskytuje v zemědělství, celkem 7 512 tis. obyvatel. Ve veřejném sektoru tvoří nejvyšší zaměstnanost profesionálové, celkem 128 tis. obyvatel.

6.3.2 Etiopie

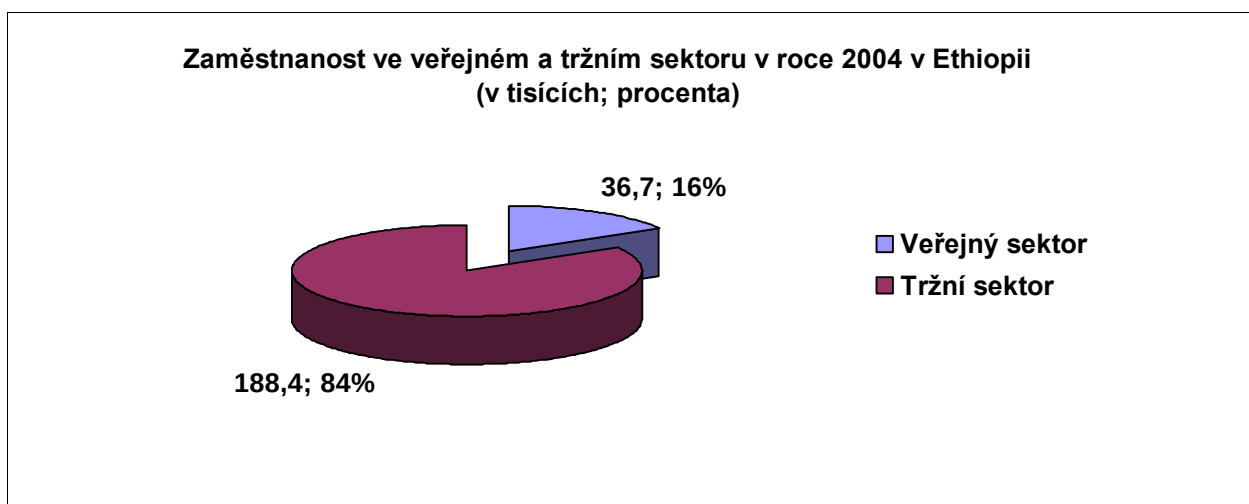
Pro Etiopii lze získat informace o zaměstnanosti v soukromém a veřejném sektoru pouze za rok 2004. Ze zdrojů bylo možné získat údaje o celkové zaměstnanosti a o zaměstnanosti ve veřejném sektoru. Jak to vypadá v soukromém sektoru, jsem si musela dopočítat. Hodnoty, které vyjadřují zaměstnání ve veřejném sektoru a zaměstnání v tržním sektoru, jsem od sebe pouze odečetla, protože zohledňuji nejen placené zaměstnance, ale i podnikatele, kteří ve většině případů tvoří největší položku zaměstnanosti v soukromém sektoru.

Tabulka 12 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v Etiopii v roce 2004 (v tisících)

ROK 2004	Zaměstnaní celkem	Zaměstnaní ve veřejném sektoru	Zaměstnaní v tržním sektoru
Zemědělství, lov a lesnictví	225,1	36,7	188,4
Dolování, těžba	10,0	1,5	805
Výroba	444,6	58,5	386,1
Dodávky elektřiny, plynu a vody	28,8	25,4	3,4
Stavebnictví	158,8	27,9	130,9
Velkoobchod, maloobchod	622,9	7,2	615,7
Hotely a restaurace	255,6	4,2	251,4
Doprava, sklad a komunikace	119,4	35,1	84,3
Finanční zprostředkování	21,7	17,4	40,3
Realitní a podniková činnost	45,9	10,0	35,9
Státní správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	200,9	199,7	1,2
Vzdělání	233,2	168,0	65,2
Další společnosti, sociální služby	255,8	19,9	235,9
Domácnosti se zaměstnanci	214,6	0,0	214,6
Exteritoriální organizace a subjekty	15,8	0,2	15,6
Nezařazení	1,3	0,3	1
Celkem	2854,3	612,0	2242,3

Zdroj: *LABORSTA Internet: Public Sector Employment* [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit. 2010-04-24]. <<http://laborsta.ilo.org/STP/guest>>.

Graf 5 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v Etiopii v roce 2004

Zdroj: Vlastní zpracování dle tabulky 12

Z grafu je vidět, jak velký rozdíl podílu tržního a veřejného sektoru v zaměstnanosti v Etiopii existuje. Tržní sektor má rozsah 84 % oproti veřejnému, který tvoří jen 16 % zaměstnanosti. V tržním sektoru se zaměstnanost projevuje nejvíce v sekci dolování a těžba, celkem 805 tis. obyvatel. Ve veřejném sektoru tvoří nejvyšší zaměstnanost státní správa a obrana, celkem 199,7 tis. obyvatel.

6.3.3 Česká republika

V České republice sledujeme zaměstnanost v roce 2006.

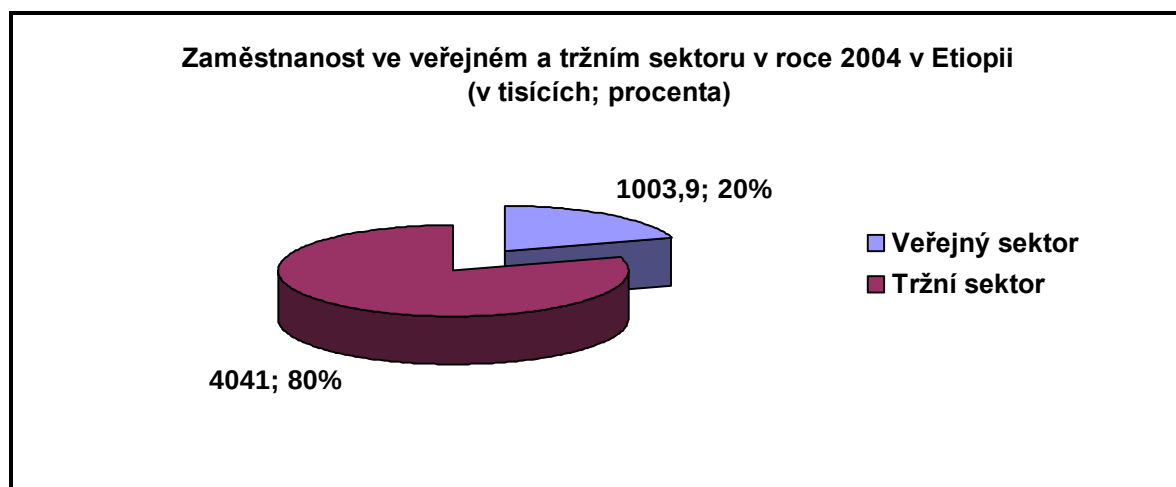
Tabulka 13 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v České republice v roce 2006 (v tisících)

ROK 2006	Zaměstnaní celkem	Zaměstnaní ve veřejném sektoru	Zaměstnaní v tržním sektoru
Zemědělství, lov a lesnictví, rybolov	197,8	14,3	183,5
Dolování, těžba	45,3	6,9	38,4
Výroba	1402,5	8,9	1395,6
Dodávky elektřiny, plynu a vody	58,3	20,0	38,3
Stavebnictví	447,6	1,3	446,3
Velkoobchod, maloobchod	724,7	0,8	723,9
Hotely a restaurace	181,3	5,5	175,8
Doprava, sklad a komunikace	349,6	140,3	209,3
Finanční zprostředkování	83,7	2,1	81,6
Realitní a podniková činnost	525,1	21,1	504
Státní správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	305,0	304,7	0,3
Vzdělání	269,8	241,1	28,7
Zdravotnictví	273,6	180,4	93,2
Další společnosti, sociální služby	181,9	56,5	125,4
Domácnosti se zaměstnanci	2,7	0	2,7
Celkem	5044,9	1003,9	4041,0

Zdroj: *LABORSTA Internet: Public Sector Employment* [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit. 2010-04-24].

<<http://laborsta.ilo.org/STP/guest>>.

Graf 6 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v české republice v roce 2006

Zdroj: Vlastní zpracování dle tabulky 13

I v České republice je zaměstnanost v tržním sektoru mnohem větší než v sektoru veřejném, stejně jako v Nepálu a Etiopii. Přičemž nejvyšší podíl zaměstnanosti v tržním sektoru tvoří sekce výroby, celkem 1 395,6 tis. obyvatel. Veřejný sektor má nejvyšší podíl v zaměstnanosti ve státní správě a obraně, celkem 304,7 tis. obyvatel.

6.3.4 Shrnutí

Ve všech třech zemích je vždy větší zaměstnanost v soukromém sektoru než v sektoru veřejném. Tudíž je možné předpokládat, že soukromý sektor má ve všech třech případech větší rozsah než sektor veřejný. Lze si povšimnout, že podíl v České republice je téměř totožný jako v rozvojových zemích. Je nutné však přihlédnout k celkovému počtu obyvatel a k obyvatelům v produktivním věku. To zřejmé z následující tabulky, která poskytuje pohled na obrovský rozdíl mezi počtem obyvatel a celkovou zaměstnaností. Data nejsou sjednocená pro jeden rok, protože chci zohlednit informace o zaměstnanosti, které bylo možné dohledat. Sjednotit data pro jeden rok až tak nutné není, protože ten obrovský rozdíl bude i tak patrný. V průběhu let do současnosti navíc žádnou ze sledovaných zemí žádná katastrofa nepostihla, nenastaly ani situace, které by až příliš ovlivnily průběh vývoje počtu obyvatel.

Tabulka 14 – Rozdíl mezi Českou republikou, Nepálem a Etiopií v zaměstnanosti

Země	Počet obyvatel celkem	Zaměstnanost celkem
Česká republika (2006) ⁴⁷	10 300 000	5 044 900
Etiopie (2004) ⁴⁸	72 700 000	2 854 300
Nepál (2008) ⁴⁹	28 800 000	11 779 000

⁴⁷ Veřejná databáze ČSÚ [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit.2010-04-24].

<<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislatab=DEMCU001&vo=tabulka>>.

⁴⁸ GenderStats – Demographics [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit.2010-04-24].

<<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTGENDER/EXTANATOOLS/EXTSTATINDATA/EXTGENDERSTATS/0,,contentMDK:21438838~menuPK:4080892~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:3237336,00.html>>.

⁴⁹ GenderStats – Demographics [online]. Poslední revize 24. 4. 2010 [cit.2010-04-24].

<<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTGENDER/EXTANATOOLS/EXTSTATINDATA/EXTGENDERSTATS/0,,contentMDK:21438838~menuPK:4080892~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:3237336,00.html>>.

Z tabulky je patrné, že ačkoliv je podíl zaměstnanosti ve veřejném a tržním sektoru v rozvojových zemích téměř stejný jako ve vyspělé zemi, nelze říci, že podíl je úplně totožný, protože z pohledu na celkovou zaměstnanost a celkový počet obyvatel, vyplývá že v České republice je zaměstnáno téměř 50 % obyvatel, k ní se přibližuje Nepál, který zaměstnává celkem 41 % obyvatel, ale Etiopie podstatně ve srovnání vybočuje, protože jsou v ní zaměstnány pouhé 3 miliony obyvatel. Tímto jsem prokázala rozdíl mezi vyspělou a rozvojovou zemí.

Na závěr musím podotknout, že i když je v každé zemi různý počet obyvatel a různý počet zaměstnaných obyvatel, vždy má zaměstnanost v soukromém sektoru mnohem větší rozsah než zaměstnanost v sektoru veřejném.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zhodnotit rozsah veřejného a tržního sektoru v rozvojových zemích, případně v nejméně rozvinutých zemích. Bylo pro mne nutné si uvědomit, že existuje více ekonomických systémů, a ty si vhodně definovat. Pro mou práci byl důležitý systém smíšené ekonomiky, protože v něm nepřevládá pouze jeden sektor – veřejný, nebo jen tržní. Oba se navzájem se doplňují.

V druhé části jsem přiblížila charakteristiky veřejného a tržního sektoru. V některých situacích je opravdu nutné, aby veřejný sektor spolupracoval s tržním, který často selhává. Stát se snaží vytvářet takové prostředí, které má preventivní charakter. To znamená, že se snaží nezasahovat až v době, kdy trh opravdu selže, ale naopak tomu předcházet.

V další části mé práce jsem uvedla obecný pohled na fungování veřejného sektoru, jakou by měl mít strukturu a jaké by měl plnit funkce. To vše platí všeobecně pro všechny země, Česká republika může jít příkladem. V rozvojových zemích také funguje spolupráce mezi tržním a veřejným sektorem, avšak již v jiném rozsahu a pokaždé v jiné struktuře. Proto se má práce nedala zaměřit na všechny nejméně rozvinuté země. A to nebyl zdaleka jediný důvod. Hlavně bylo nutné zhodnotit zdroje informací, které jsou dostupné. Po průzkumu jsem vybrala Etiopii a Nepál, o kterých bylo možné získat mnohem více informací než o jiných státech. V mé práci jsem podala úplný přehled ukazatelů, podle kterých se země řadí do nejméně rozvinutých zemí. Podařilo se mi vyhledat nejaktuálnější informace z roku 2009 o tom, jakých výsledků musí země dosahovat, nebo v jakém rozmezí jednotlivých ukazatelů se musí pohybovat, aby byla zařazena do nejméně rozvinutých zemí. Na základě ukazatelů jsem sestavila tabulku několika států, které splňují zjištěné parametry.

Dále uvádím několik ukazatelů rozsahu tržního a veřejného sektoru. Teoretický popis nebyl velmi náročný, ale vyhledat ukazatele v rámci mnou vybraných zemí bylo naopak velmi obtížné. Ze státních rozpočtů, které bylo možné získat ze stránek Ministerstva financí nebo národních bank, jsem čerpala informace o veřejných výdajích, příjmech a o hrubém domácím produktu. Díky těmto informacím jsem zpracovala první ukazatel, a to podíl veřejných výdajů na HDP pro Etiopii a Nepál, a totéž jsem vypracovala pro Českou republiku, aby byly patrné rozdíly. Podíly, ke kterým jsem se dopočítala, byly v Etiopii a Nepálu téměř stejné jako v České republice. Tato informace měla zkreslující charakter, protože ve chvíli, kdy jsem

převedla hrubý domácí produkt na dolary, zjistila jsem, že v České republice nabývá oproti nejméně rozvinutým zemím obrovských hodnot. To znamená, že v České republice se podíl pohybuje v mld. USD, kdežto v Etiopii a Nepálu se tento podíl pohybuje v mil. USD. Což je velmi patrný rozdíl, již například z hlediska počtu obyvatel, neboť v České republice se tyto výdaje týkají 10,3 mil. obyvatel (rok 2006), kdežto v Etiopii je to 72,2 mil. obyvatel (rok 2004). Veřejný sektor v Etiopii a Nepálu je nerozvinutý a podíl až 40 % na tak nízké HDP, jaké v zemi existuje, je malý.

V následné části jsem zjišťovala vývoj podílu veřejných příjmů na HDP. V každé zemi se podíl zvyšoval. Ve všech třech zemích lze předpokládat, že zvyšování příjmů do státního rozpočtu bylo způsobeno zvětšováním rozsahu tržního sektoru, protože největší položku příjmů tvoří daňové příjmy. A právě příjmy do rozpočtu z podnikatelské činnosti obyvatel je největší položka daňových příjmů. Aby se náhodou nejednalo jen o zvyšování sazby daně, zjistila jsem, jak se sazba daně vyvíjela v průběhu několika let. Uvedla jsem ty roky, pro které bylo možné informace o sazbách daní zjistit. Výsledkem je, že sazba daně byla v Etiopii a Nepálu neměnná, v České republice klesala, ale i přes to příjmy do státního rozpočtu rostly, a to ve všech třech zemích.

V poslední části jsem se zaměřila na vyjádření počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru. Zejména pro Etiopii bylo velmi obtížné tyto informace zjistit. Na stránkách statistického úřadu Etiopie jsou tyto informace k dispozici, ale bohužel stránky nefungují tak, jak by měly a reporty o zaměstnanosti a nezaměstnanosti jsou tímto nepoužitelné. Na základně toho jsem spolupracovala se stránkami International Labour organization, kde byly dostupné informace o celkové zaměstnanosti a o zaměstnanosti ve veřejném sektoru. Pro Českou republiku bylo také nutné využít těchto stránek, protože Český statistický úřad nevede žádnou statistiku o zaměstnanosti ve veřejném sektoru. Zaměstnanost v Nepálu bylo možné najít na stránkách statistického úřadu Nepálu, kde byly informace dostupné a dobře zpracované. Po získání zdrojů jsem vytvořila tabulky a grafy, aby byl rozdíl mezi zaměstnaností ve veřejném a tržním sektoru patrný. Na základně grafů a tabulek můžeme říci, že tržní sektor má mnohem větší rozsah než sektor veřejný, a to ve všech třech vybraných zemích.

Na úplný závěr bych chtěla dodat, že ačkoliv byl o zemích dostatek informací, nebyly vhodné k použití na zjištění rozsahu tržního a veřejného sektoru. V žádném ze zdrojů informací, kromě Nepálu a jeho zaměstnanosti, jsem se nesetkala s diferencováním položek na veřejné a tržní,

a to ani v případě jednolitých odvětví, například ve školství, zdravotnictví apod. Pouze Nepál z tohoto tvrzení vybočuje, protože ještě k zaměstnanosti uvádí například počet státních organizací a v jakých sektorech působí, jestli v průmyslu, zemědělství či v jiných. I přes tuto skutečnost je nyní možné tvrdit, že soukromý sektor má větší rozsah než sektor veřejný. Ačkoliv byly informace nedostatečné a nedohledatelné, podařilo se mi zpracovat alespoň pár ukazatelů, které to mohou dosvědčit.

Seznam použité literatury

Knihy

- [1] SAMUELSON, A. Paul, NORDHAUS, D. William: *Ekonomie*. 2 vyd. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0494-X.
- [2] STRECKOVÁ, Y. Veřejná ekonomie pro školu i praxi. 1. vyd. Praha: Computer Press[®], 1998. ISBN 80-7226-112-6.
- [3] REKTOŘÍK, J. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru. 2. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-86929-29-3.
- [4] TETŘEVOVÁ, L. Veřejný a podnikatelský sektor. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-90-0.
- [5] KARAS, P., HANÁK, L. Maturitní otázky zeměpis. 1. vyd. Praha: Fragment, s. r. o., 2008. ISBN 978-80-253-0595-9.

Reporty

- [6] UNCTAD (2009). The Least Developed Countries Report: The State and Development Governance United Nations publication, Sales NO. E.09.II.D.9., New York and Ženeva.
- [7] UNCTAD(2009). *The Least Developed Countries Report: The State and Development Governance United Nations publication*, Sales No. E.09.II.D.9., New York and Ženeva.
- [8] Committee for Development Policy: *Report on the eleventh session (9-13 March 2009)*, Supplement, Sales No. 13 , New York.

Webové odkazy

- [9] *Přednášky ing. Vladimíra Ilievová (c)*, <http://vladimira.iliev-cz.com/wb/html/zipfiles/1k.htm>, cit: březen 2010
- [10] World Trade Organization - Home page, <http://www.wto.org/index.htm>, cit: duben 2010
- [11] UN Committee for Development Policy (0902), <http://www.un.org/esa/policy/devplan/index.html>, cit: únor 2010
- [12] BusinessInfo.cz, <http://www.businessinfo.cz>, cit: únor, duben 2010
- [13] *Katalog odměn – Recyklohraní*, http://www.recyklohrani.cz/katalog-odmen.html/catalog_pos/8, cit: duben 2010
- [14] *National Bank Of Ethiopia - Nbebank.com*, www.nbe.gov.et, cit: březen, duben 2010

- [15] *Ministry of finance and economic developement*, <http://www.mofed.gov.et/>, cit: březen 2010
- [16] *Ministry of Finance*, <http://www.mof.gov.np/>, cit: březen 2010
- [17] *Macroeconomic indicators of Nepal*,
http://red.nrb.org.np/publications/economic_bulletin/Macroeconomic_Indicators_of_Nepal--2009-07_%20%28July_2009%29_NEW.pdf, cit: únor 2010
- [18] *Český statistický úřad | ČSÚ*, <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>, cit: únor, duben 2010
- [19] *Kurzy.cz - akcie, kurzy měn, komodity, zákony, zaměstnání*, <http://www.kurzy.cz/>, cit: duben 2010
- [20] *Taxation in Ehtipia, Dotect and indirect Taxes – Categories of Tax Payers declaration of Income and Assessment of Taxes Tax Incentives*,
http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:WwGw1-9g46wJ:www.bds-forum.net/bds-reader/handbooks/taxation-inethiopia.pdf+income+tax+rate+in+ethiopia&hl=cs&gl=cz&pid=bl&srcid=ADGEESgXWfqttYoM7FeogPArdeByz4He2FnsA0SyzdXzDww-R2ze_oI84wKSwmh0nhSaaRpfZ7s7sIezZoZMJdHBjvVCAj212vU60mc3MMkwJl8MJhB4omGgQtniZYxcYsXqAz6ki1u2&sig=AHIEtbSTgS3GnTBh-Ftm-PzZBTMv8_RbzQ, cit: duben 2010
- [21] *Embassy of The Federal Democratic Republic of Ethiopia – News*,
<http://www.ethioembassy.org.uk/index.htm>, cit: duben 2010
- [22] *Latest news and analysis from Nepal on politics, economics and society| Nepali Times | nepalitimes.com*, <http://www.nepalitimes.com/>, cit: duben 2010
- [23] *Nepal Tax Fact 2009-10*, <http://www.docstoc.com/docs/11491806/Nepal-Tax-Fact-2009-10/>, cit: duben 2010
- [24] *Ministerstvo financí ČR*, <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/index.html>, cit: duben 2010
- [25] *Euroekonom.cz - ekonomika, vzdělání, podnikání*, <http://www.euroekonom.cz/index.php>, cit: duben 2010
- [26] *Central Bureau of statistics*, <http://www.cbs.gov.np/>, cit: duben 2010
- [27] *LABORSTA Internet*, <http://laborsta.ilo.org/>, cit: duben 2010
- [28] *The world bank*, <http://www.worldbank.org/>, cit: duben 2010

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Příklad nejméně rozvinutých zemích	27
Tabulka 2 – Podíl veřejných výdajů na HDP v Etiopii (v milionech etiopských birrů).....	33
Tabulka 3 – Podíl veřejných výdajů na HDP v Nepálu (v milionech nepálských rupií)	34
Tabulka 4 – Podíl veřejných výdajů na HDP v České republice (v mil. Kč).....	35
Tabulka 5 – Převod etiopského birru, nepálské rupie a koruny české na dolar pro první pracovní den daného roku.....	36
Tabulka 6 – HDP pro dané období v České republice, Etiopii a Nepálu (v milionech USD).....	36
Tabulka 7 – Podíl celkových příjmů na HDP v Etiopii (v milionech etiopských birrů)	38
Tabulka 8 – Investiční projekty a zaměstnanost v soukromém sektoru.....	40
Tabulka 9 – Podíl celkových příjmů na HDP v Nepálu (v milionech nepálských rupií)	41
Tabulka 10 – Podíl celkových příjmů na HDP v České republice (v milionech Kč).....	42
Tabulka 11 – Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru v Nepálu v roce 2008 (v tisících).....	44
Tabulka 12 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v Etiopii v roce 2004 (v tisících)	46
Tabulka 13 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v České republice v roce 2006 (v tisících)	48
Tabulka 14 – Rozdíl mezi Českou republikou, Nepálem a Etiopií v zaměstnanosti.....	49

Seznam grafů

Graf 1 – Podíl veřejných výdajů na HDP v %	35
Graf 2 – Zaměstnanost v nových projektech soukromého sektoru	40
Graf 3 – Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru	45
Graf 4 – Podíl počtu zaměstnanců ve veřejném a tržním sektoru s přihlédnutím na podnikatele....	45
Graf 5 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v Etiopii v roce 2004	47
Graf 6 – Zaměstnanost ve veřejném a tržním sektoru v české republice v roce 2006	48

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Globální struktura potřeb a jejich uspořádání	15
Obrázek 2 – Tržní systém se při řešení trojice ekonomických problémů spoléhá na nabídku a poptávku	20
Obrázek 3 – Mapa světa	31